
Innst. S. nr. 202

(2006–2007)

**Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen**

St.meld. nr. 7 (2006-2007)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet i 2005

Árvalus S. nr. 202

(2006–2007)

**Árvalus Stuorradiggái
gielda- ja hálddašanlávdegottis**

St.died. nr. 7 (2006-2007)

Árvalus gielda- ja hálddašanlávdegottis Sámedikki 2005 doaimma birra

Innst. S. nr. 202

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

St.meld. nr. 7 (2006-2007)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet i 2005

Til Stortinget

1. INNLEDNING

I stortingsmeldingen gir Regjeringen en tilbakemelding på de sakene som Sametinget har tatt opp i årsmeldingen for 2005. Den omfatter også en omtale av videreføringen av de saker som er tatt opp i meldingen. Sametingets årsmelding er tatt inn som kapittel 2 i meldingen.

2. REGJERINGENS ARBEID MED SAME- POLITISKE SAKER OG OPPFØLGING AV SAKER I SAMETINGETS ÅRSMELDING

2.1 Konsultasjoner

2.1.1 *Sammendrag*

Det vises til kapittel 2.3 i Sametingets årsmelding.

Siden inngåelsen av avtalen om konsultasjonsprosedyrer i 2005 er det blitt avholdt konsultasjoner med Sametinget i en rekke saker. Miljøverndepartementet og Sametinget arbeider nå også for å fastsette nærmere retningslinjer for konsultasjoner i saker om utarbeidelse av verneplaner, innenfor rammene av den generelle konsultasjonsavtalen.

Regjeringen legger også opp til å konsultere direkte med reindriftsnæringen i saker som direkte berører reindriften.

2.1.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Tore Hagebakken, Saera Khan, Silvia K. Kosmo, Inger Løite og Arild Stokkan-Grande, fra Høyre, Kari Lise Holmberg og Bent Høie,

fra Sosialistisk Venstreparti, Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Venstre, Vera Lysklætt, vil framheve at samene som urfolk, i henhold til ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, har en rett til å bli konsultert i saker som har betydning for dem. En avtale om nærmere prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget ble inngått 11. mai 2005. Det er utarbeidet en veileder for statlige myndigheters konsultasjoner med Sametinget og eventuelle øvrige samiske interesser. Dette er viktig for å innfri Norges folkerettslige forpliktelser. Flertallet merker seg at statlige forvaltningsmyndigheter også kan ha konsultasjonsplikt overfor andre berørte samiske interesser enn Sametinget.

2.2 Utredning om Sametingets formelle stilling og budsjettprosedyrer

2.2.1 *Sammendrag*

Det er oppnevnt en arbeidsgruppe som skal utarbeide en rapport om Sametingets formelle stilling og budsjettprosedyrer mellom regjeringen og Sametinget innenfor rammen av regjeringens ordinære budsjettprosess. Arbeidsgruppen skal bestå av medlemmer fra Sametinget, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Justisdepartementet.

På bakgrunn av arbeidsgruppens rapport og Sametingets behandling av rapporten vil departementet drøfte disse spørsmålene i den neste prinsippmeldingen om samepolitikken.

2.2.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er kjent med at Sametinget står overfor mange utfordringer i arbeidet med å bevare den samiske kulturen og språket for framtida. Sametinget er nå inne i sin femte periode som folkevalgt organ, og

Sametingets oppgaver og ansvar er omfattende. Sameetinget har overtatt forvaltningen av en rekke tilskuddsordninger og er gitt myndighet gjennom bl.a. sameloven og opplæringsloven. Flertallet ser fram til å få en prinsippmelding om samepolitikken til behandling, hvor bl.a. Sametingets formelle stilling og budsjettprosedyrene mellom regjering og Sametinget vil bli omhandlet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Åge Starheim og Ib Thomsen, viser til at enhver etnisk same med norsk statsborgerskap i utgangspunktet har de samme grunnleggende demokratiske og politiske rettigheter i det norske samfunn som enhver annen norsk statsborger.

Disse medlemmer tar sterk avstand fra at kulturell bakgrunn avgjør stemmerett og valgbarhet i sameingsvalg, og viser til Fremskrittspartiets grunnleggende menneskesyn om respekt for enkeltindividet uavhengig av kulturell bakgrunn, etnisk opprinnelse, religion, politisk ståsted og nasjonal tilhørighet. Disse medlemmer mener at et politisk system bygd på kulturell eller etnisk tilhørighet er helt uakseptabelt, og at dette skaper grobunn for konflikter.

Disse medlemmer påpeker at det å gi samene demokratiske tilleggsrettigheter skaper en farlig presens, fordi samene ikke er i nærheten av å være den største minoriteten i Norge. Særlig i Oslo-området finnes det mange grupper som over tid kan gjøre krav på de samme rettighetene som Stortinget på feil grunnlag har gitt samene.

Disse medlemmer viser til at grunnlaget for Sametinget er Samerettsutvalget, som ble oppnevnt ved kronprinsregentens resolusjon 10. oktober 1980 som et ledd i arbeidet for å skape forsoning etter konflikten om Alta-vassdraget. Prosessene som senere har gitt samer en rekke særrettigheter ble med andre ord satt i gang for å skape innenrikspolitisk ro, og ikke nødvendigvis for å styrke urfolks rettigheter eller leve opp til internasjonale konvensjoner.

Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets politikk om nedleggelse av Sametinget og kraftig reduksjon av budsjettkapitlene i sitt alternative budsjett-fremlegg.

2.3 Sametingsvalget

2.3.1 Sammendrag

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.2.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet deler Sameetingets oppfatning om at det er behov for en større helhetlig gjennomgang av Sametingets valgordning. Kommunal- og regionaldepartementet har bidratt med 300 000 kroner til Sametingets utredning som tar sikte på å se nærmere på alle sider av valget, også valgopp-gjøret, et eventuelt behov for endret valgkretsinn- deling og endret antall representanter fra de ulike valgkret- sene. Utredningen skal danne grunnlag for eventuelle nye endringer i valgordningen før valget i 2009.

2.3.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, merker seg Sametingets ønske om å ha avgjørende myndighet over utformingen av egen valgordning. Det vises til at i henhold til sameloven så er Sametinget øverste valgmyndighet ved valg til Sametinget. Flertallet ser at det er behov for en nærmere avklaring av dette spørsmålet, slik at man for framtida kan ha en felles forståelse av hva som ligger i selve lovteksten.

Flertallet deler Sametingets og Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfatning om at det er behov for en større og helhetlig gjennomgang av Sametingets valgordning. Det vil være behov for å se nærmere på alle sider ved valget, bl.a. valgkretsinn- deling, antall representanter fra de ulike valgkretsene og selve valg- oppgjøret. Det bør være et mål at det foreløpige valg- resultatet skal kunne foreligge parallelt med resultatene for stortingsvalget.

2.4 Finnmarksloven

2.4.1 Sammendrag

Sametinget har utarbeidet midlertidige retningslinjer om vurderinger av samiske interesser ved endret bruk av utmark i samsvar med finnmarksloven § 4. De mid- lertidige retningslinjene ble godkjent av Arbeids- og inkluderingsdepartementet i brev av 26. juni 2006.

Et sentralt element i den brede enigheten om finn- marksloven var det at det skal opprettes en kommisjon som skal kartlegge kollektive og private bruks- og eier- rettigheter som samer og andre har opparbeidet seg i Finnmark. Det skal også etableres en særdomstol for å pådømme tvister som kan oppstå i kjølvannet av kart- leggingen. Justisdepartementet arbeider med sikte på at kommisjonen skal være opprettet til 1. januar 2007 og domstolen noen tid senere.

Miljøverndepartementet har ansvaret for å utarbeide forskrifter om en lokal og rettighetsbasert forvaltning av fiskeressursene i Tana- og Neidenvassdragene. Arbeidet igangsettes i løpet av høsten 2006. Same- tinget konsulteres om saken.

Det er oppnevnt et utvalg som skal utrede samers og andres rett til å fiske utenfor Finnmark, jf. Stortingets anmodningsvedtak 6. juni 2005 i forbindelse med behandlingen av finnmarksloven. Det har vært avholdt konsultasjoner mellom Fiskeri- og kystdepartementet og Sametinget om utvalgets mandat.

2.4.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, følger med i opprettingen av Finnmarkskommisjonen. Denne er et sentralt redskap for at ulike rettighetsspørsmål kan få en avklaring.

Flertallet ser det også som viktig at utarbeidelsen av forskrifter om en lokal og rettighetsbasert forvaltning av fiskeressursene i Tana- og Neidenvassdragene får høy prioritet. Det samme gjelder arbeidet med utredningen av samers og andres rett til å fiske utenfor kysten av Finnmark.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at finnmarksloven i praksis omgjorde de 96 pst. av Finnmark som tidligere var eid av Statskog til eget område der den samiske minoriteten har full kontroll over naturressursene. Disse medlemmer mener at alle i Finnmark bør ha lik rett til å utnytte naturressursene, både i nærings- og rekreasjonsmessig sammenheng. Disse medlemmer vil fraråde at eiendom i Troms og Nordland som i dag er i Statskogs eie, gis til samene gjennom opprettelsen av Hålogalandseiendom.

2.5 Nordisk samekonvensjon

2.5.1 Sammen drag

Utkast til en nordisk samekonvensjon.

Konvensjonsutkastet tar utgangspunkt i at samene er urfolk, og utkastet er utarbeidet på bakgrunn av de folkerettslige instrumentene som de tre landene er bundet av. En nordisk samekonvensjon foreslås å ha som målsetting å lette samhandlingen mellom samer på tvers av landegrensene. Konvensjonsutkastet ble sendt på samtidig høring i Finland, Sverige og Norge i begynnelsen av 2006.

2.5.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at utkastet til en nordisk samekonvensjon nå har vært ute til høring, og ser fram til å følge det videre arbeidet med konvensjonen i Norge, Sverige og Finland.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er motstandere av en eventuell nordisk samekonvensjon, men registrerer at heldigvis har verken Sverige, Finland eller Russland knyttet seg til ILOs konvensjon nr. 169 som i dag legges til grunn for samiske særrettigheter. Pr. 10. februar 2007 er denne konvensjonen kun ratifisert av 17 land, hvorav de fleste i Sør- eller Mellom-Amerika for å sikre indianeres rettigheter slik konvensjonen i utgangspunktet var ment. Disse medlemmer er for øvrig motstandere av at Norge tar del i denne ILO-konvensjonen, og viser til Innst. O. nr. 80 (2004-2005) der Fremskrittspartiet varslet at Norge bør trekke seg fra konvensjonen ved første anledning. Uavhengig av hvorvidt Norge tar del i konvensjonen eller ikke, er disse medlemmer uansett i tvil om samene i det hele tatt kan regnes som urfolk, og ønsker at denne urfolkstatusen revurderes på vitenskapelig grunnlag.

2.6 Likestilling

2.6.1 Sammen drag

Barne- og likestillingsdepartementet anser det som viktig og interessant at resultatet i valget til Sametinget i 2005 ga et så kjønnsbalansert resultat, og at Sametinget vil fortsette å prioritere arbeidet med likestilling i forhold til valg og representasjon. Det er imidlertid like viktig at Sametinget følger opp pålegget i lov om likestilling om aktivitetsplikten.

Departementet tar sikte på at man i løpet av 2006, der Norge har formannskapet i det nordiske samarbeidet, får iverksatt tiltak som kan sikre bedre deltakelse for de nordiske urfolkene i det nordiske samarbeidet om kjønnslikestilling. Det er store utfordringer i det samiske samfunnet når det gjelder likestilling mellom kjønnene, og det er viktig at dette arbeidet styres gjennom samenes folkevalgte organ i samråd med blant annet Barne- og likestillingsdepartementet.

2.6.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at det er store utfordringer i det samiske samfunn når det gjelder likestilling mellom kjønnene. Arbeidet for å bedre likestillingen styres gjennom Sametinget i samråd med Barne- og likestillingsdepartementet.

2.7 Helse

2.7.1 Sammen drag

I Sametingets årsmelding kapittel 2.6 Helse vises det bl.a. til at Sametinget har jobbet for at barne- og familievernreformen skal ta hensyn til samiske barn og unges språklige og kulturelle identitet.

Barne-, ungdoms- og familieetaten, region nord, har et spesielt ansvar for å gi den samiske befolkningen et godt familie- og barnevernstilbud. Arbeidet med å integrere det samiske perspektivet inngår i regionens virksomhetsplaner.

Handlingsplanen Mangfold og likeverd utløp i 2005. Helse- og omsorgsdepartementet og Sametinget samarbeider om videreføringen av tiltakene i planen. Som del av konsultasjonsordningen mellom regjeringen og Sametinget har Sametinget blitt konsultert ekstra i forbindelse med arbeidet med stortingsmeldingen om omsorgstjenesten og nasjonal helseplan.

Målet om likeverd og brukervedvirking står sentralt i Opptappingsplanen for psykisk helse. Det er under etablering et samisk kompetansesenter for voksne og et for barn og unge. Hovedutfordringen for det kliniske arbeidet er dels å bygge opp kompetanse på språk og kultur samt flerkulturell forståelse, dels å åpne virksomhet for forskningsaktivitet og utvikle et system for formidling av klinisk erfaring.

2.7.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er viktig at tiltakene i handlingsplanen "Mangfold og likeverd" blir videreført. En likeverdig helse- og sosialtjeneste i hele landet må være målet. De utfordringene man står overfor i de samiske delene av landet må ha stor fokus. Dette gjelder bl.a. i forhold til behovet for samisktalende helsepersonell, barnevern, psykisk helse og omsorgstjeneste. Den samiske befolkningen må sikres nødvendig helsehjelp og informasjon på eget språk. I områder med sør-samisk bosetting er det særlig store utfordringer.

Flertallet mener at samiske barn og unge har krav på en likeverdig og kulturell tilpasset barnevernstje-

neste. Det er viktig at fagfolk, behandlingstjenester, kommunale og offentlige organer tar utgangspunkt i samiske barn og unges språklige og kulturelle identitet og levemåte i sine hjelpetiltak.

Flertallet framhever at styrking av det psykiske helsetilbudet er et satsingsområde. Det er behov for å få et tilbud som er språklig og kulturelt tilpasset samiske rusmisbrukere. Det er også viktig å satse videre på forebygging og ettervern innen rusomsorgen.

2.8 Barnehager, opplæring og forskning

2.8.1 *Sammendrag*

2.8.1.1 BARNEHAGER

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.8.1.

I 2005 ble 47 barnehager (915 barn) tildelt særskilt tilskudd til samiske barnehager. 18 barnehager (25 barn) fikk samisk språkopplæring i barnehagen, mens 4 barnehager fikk tildelt prosjektmidler.

I ny lov om barnehager kommer hensynet til samiske barns utvikling av språk og kultur til uttrykk i § 2 fjerde ledd om barnehagens innhold og i § 8 tredje ledd om kommunens ansvar.

Ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver ble fastsatt 1. mars 2006 og trådte i kraft 1. august 2006. Det samiske perspektivet er en integrert del av rammeplanen.

En viktig utfordring innenfor den samiske barnehagesektoren er barnehagepersonalets kunnskaper i samisk språk og kultur. God kompetanse er avgjørende forutsetninger for at barn i samiske barnehager skal få styrket og utviklet sitt språk og sin identitet. I departementets kompetanseplan for barnehagesektoren legges det opp til et nært samarbeid med Sametinget i utforming av strategier og tiltak.

2.8.1.2 GRUNNOPPLÆRINGEN

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.8.2.

Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Sametinget har samarbeidet om utviklingen av Læreplanverket for Kunnskapsløftet Samisk.

Fag- og timefordeling for elever som har samisk opplæring blir innarbeidet i det ordinære læreplanverket for Kunnskapsløftet for å gjøre det enklere for skoleeiere utenfor forvaltningsområdene å legge forholdene til rette for elever som har rett til opplæring i samisk.

Ved en endring i opplæringsloven er det åpnet for utvikling av likeverdige parallelle læreplaner for fag i videregående opplæring. Kunnskapsdepartementet er opptatt av at disse blir tatt i bruk ved flest mulig videregående skoler i de områdene der det er naturlig.

Det arbeides med en framtidig modell for eierskap og drift av de to samiske videregående skolene i Karasjok og Kautokeino. Spørsmålet omtales i statsbudsjettet for 2007.

Fjernundervisning er en forutsetning for at samiske elever som bor utenfor forvaltningsområdene skal få sine rettigheter til språkopplæring oppfylt. På bakgrunn av de ulike prosjektene med fjernundervisning i samisk har Utdanningsdirektoratet fått i oppdrag å utvikle ordninger for fast drift av fjernundervisning for elever med rett til opplæring i samisk.

Opplæringen gjennom språkmotiveringsprosjektet ved Elgå oppvekstsenter har ført til at barna i dag forstår sørsamisk dagligspråk, og at de til en viss grad kan delta i sørsamisk dagligtale. Kunnskapsdepartementet v/Utdanningsdirektoratet har sammen med Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet tildelt midler for at prosjektet skal videreføres skoleåret 2006/2007.

Det er innledet samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet og svenske skolemyndigheter for å se på muligheter for grunnskoleopplæring over landegrensene, spesielt i sørsamiske områder.

2.8.1.3 HØYERE UTDANNING

Over Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett for 2006 har Regjeringen tildelt en startbevilgning på 10 mill. kroner til et nytt vitenskapsbygg i Kautokeino.

For at Samisk høyskole eventuelt skal kunne utvikle seg til en vitenskapelig høyskole må institusjonen akkrediteres ifølge universitets- og høyskolelovens regler om akkreditering til vitenskapelig høyskole.

2.8.1.4 SAMISK FORSKNING OG STATISTIKK

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.8.4.

Regjeringen har understreket at Norges forskningsråd ikke må begrense forskning av samiske problemstillinger til kun den særskilte samiske programsatsingen. Forskningsrådet er pliktig til å vurdere om samiske problemstillinger er relevante å forske på, og finansiere, innenfor rammene av Forskningsrådets andre satsinger og programmer.

Norges forskningsråd vil i samarbeid med Sametinget sette i gang en utredning som skal vurdere etablering av et felles samisk forskningsutvalg for Norge, Sverige og Finland, jf. St.meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning (se Innst. S. nr. 92 (2005-2006) og St.meld. nr. 44 (2004-2005)). Et felles samisk forskningsutvalg vil kunne legge strategier for samisk forskning og bidra til bedre ressursutnyttelse gjennom at forskningsaktivitetene i de nordiske landene koordineres. Behov for etablering av et eget samisk etikkutvalg skal også vurderes i denne sammenheng.

Det er gitt ut en samisk statistisk årbok i begynnelsen av 2006. Forskningsrådet har i gang et forskningsprogram (KUNSTI) - hvor ett av målene er å få fram språkteknologiske ressurser og verktøy - ikke bare for talt og skrevet norsk, men også for samisk.

2.8.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er viktig at tiltak som er skissert i meldingen om samiske barnehager, blir fulgt opp. Dette gjelder spesielt tiltak i forhold til styrking av samisk språk i barnehager, kompetanseheving og utdanningstiltak for ansatte i barnehager, tilskuddsordninger og en bedring av læremiddelsituasjonen.

Flertallet vil understreke viktigheten av at det også i framtiden er jevnlig møter mellom sentrale myndigheter og Sametinget hvor tiltak og utfordringer

i forhold til samiske barn og unges oppvekstvilkår, blir tatt opp og belyst.

Flertallet anser arbeidet med å vitalisere, bevare og utvikle de samiske språkene som svært viktig. Samiske elever har i dag en individuell rett til opplæring i samisk språk uansett hvor i landet de bor, men for at samiske elever skal få opplæring på samisk, må de være en gruppe på minst ti elever. Flertallet har merket seg at departementet har til vurdering om retten til opplæring på samisk skal bli en individuell rett.

Flertallet mener at læremiddelsituasjonen i den samiske skolen må forbedres betraktelig - først da blir rettighetene til samiskopplæring reelle. Det er svært viktig at det blir utviklet flere og nye læremidler tilpasset Kunnskapsløftet Samisk, enn de som er tilgjengelige i dag - inklusive samiske digitale læremidler til bruk i fjernundervisning på nord-, lule- og sørsamisk. Det er også viktig å ha større fokus på produksjon av læremidler for sør- og lulesamiske skoler og barnehager. Det er behov for å få utviklet et gjennomgående samisk læreplanverk for hele grunnopplæringen og planer for aktuelle samiske fag og lærefag.

Flertallet mener det er viktig at Elgå oppvekstsenter i Elverum blir sikret midler slik at språkmotiveringsprosjektet ved skolen kan videreføres også i framtiden. En nedleggelse av oppvekstsenteret vil frata de samiske barna en naturlig arena for oppbygging av det sørsamiske språket.

Flertallet vil understreke viktigheten av at de statlige samiske videregående skolene i Karasjok og Kautokeino gis en mulighet for å kunne ha et variert linjetilbud med både allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger i framtida. Begge skolene har en sentral plass i grunnopplæringen for samiske elever fra hele landet og er dermed av stor betydning for den videre utvikling og ivaretagelse av den samiske kulturen og språket. Flertallet vil også framheve at etablering av tilfredsstillende videregående opplæringstilbud som ivaretar sør- og lulesamiske elevers behov for opplæring i og på samisk er viktig.

Flertallet anser det som svært positivt at et nytt vitenskapsbygg er under oppføring i Kautokeino. Det har lenge vært et ønske om å samlokalisere flere sentrale samiske institusjoner, og slik kunne etablere et samlet kompetansesenter i et større miljø. Gjennom et tettere samarbeid mellom Samisk høyskole og Nordisk Samisk Institutt skal Samisk høyskole videreutvikles til å få status som en vitenskapelig høyskole.

Flertallet mener det er viktig at det etableres et felles samisk forskningsutvalg for Norge, Sverige og Finland. Dette vil kunne bidra til en god ressursutnyttelse ved at forskning i de tre nordiske landene koordineres.

2.9 Kultur, språk, medier og idrett

2.9.1 Sammenheng

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.7 og kapittel 2.10-2.12.

Kultur- og kirke departementet og Sametinget har også i 2005 hatt regelmessige kontaktmøter på administrativt nivå for å sikre en god dialog.

2.9.1.1 SAMISK KULTUR

I meldingen vises det til at Sametinget forvalter en rammebevilgning til kulturformål, og det er opp til Sametinget å prioritere innenfor denne rammen. I 2006 er det som et ledd i arbeidet med museumsreformen gitt en økning på 1 mill. kroner til arbeidet med konsolidering av de samiske museene. I tillegg er det gitt en generell økning på 7 mill. kroner til samiske kulturtiltak. Videre er det overført 3 mill. kroner fra Kommunal- og regionaldepartementets budsjett til investeringer i samiske bokbusser, slik at både drifts- og investeringsmidler til samisk mobil bibliotekjeneste fra 2006 forvaltes av Sametinget.

2.9.1.2 SAMISK SPRÅK

Tysfjord kommune er fra og med 1. januar 2006 innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk, jf. sameloven § 3-1. Kultur- og kirke departementet avventer en endelig søknad fra Snåsa kommune om å bli en del av samisk språkområde.

2.9.1.3 LOV OM STADNAMN

Stortinget vedtok i 2005 endringer i lov om stadnamn. For samiske stedsnavn var den viktigste endringen at det skal reises samtidig navnesak for parallellnavn på norsk, samisk og kvensk.

Arbeidet med nye forskrifter til loven er i gang, og forskriftene fastsattes i løpet av høsten 2006.

2.9.1.4 SAMISKE KULTURBYGG

Regjeringen arbeider for at byggeprosjektene Østsamisk museum i Neiden, Ája Samisk Senter i Kåfjord, Saemien Sijte i Snåsa og Samisk kunstmuseum i Karasjok blir realisert i løpet av stortingsperioden. Realiseringen vil bl.a. avhenge av at det enkelte prosjekt er planlagt og bearbeidet tilstrekkelig slik at det vil være realistisk å gjennomføre det, størrelsen på bevilgningen på budsjettposten det enkelte år i perioden, og at øvrig finansiering er på plass.

Byggeprosjektet Østsamisk museum ventes igangsatt i 2007.

Kultur- og kirke departementet er i tillegg kjent med planer for utbygging av Várdobáiki i Evenes/Skånland.

2.9.1.5 SAMISKE AVISER

Forskriften om tilskudd til samiske aviser ble endret i august 2005 (forskrift nr. 248 av 17. mars 1997). Omleggingen har medført endringer for enkelte mottakere av tilskudd i henhold til denne forskriften, og departementet vil følge utviklingen nøye fremover. Når det gjelder spørsmålet om etablering av landsdekkende dagsaviser på norsk og samisk, vil dette være et budsjettspørsmål.

2.9.1.6 SAMISK IDRETT

Ved fordelingen av overskuddet til Norsk Tipping AS til idrettsformål i 2006, ble det avsatt 300 000 kroner til samisk idrett i 2006. Tilskuddet ble overført til Sametinget, som er ansvarlig for den videre fordelingen av midlene i tråd med målsettingen for tilskuddet.

Formålet med tilskuddet til samisk idrett er å støtte opprettholdelse og videreutvikling av de særegne samiske idrettsaktiviteter som er en del av tradisjonell samisk kultur. Tilskuddet skal primært benyttes til aktiviteter rettet mot barn (6-12 år) og ungdom (13-19 år).

2.9.2 Komiteens merknader

2.9.2.1 SAMISK SPRÅK

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er svært viktig at statusen til det samiske språket blir hevet, at språket bevares for framtida og at det sikres utviklingsmuligheter. Språket er et av de mest grunnleggende elementer i samisk kultur, og et levende språk forutsetter at det kan være i aktiv bruk i den samiske befolkningen både i hjemmet og i det offentlige rom. Flere kommuner utreder muligheten for å bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. I dag består forvaltningsområdet av 7 kommuner og 3 fylkeskommuner.

Flertallet ser det som svært positivt at Sametinget har et mål om å opprette samiske språksentre spesielt i de sør-samiske områdene hvor språket i dag står svakt. Det er et stort behov for slike tiltak, skal det sør-samiske språket kunne bevares og videreutvikles i framtida.

Samiske språk har i liten grad utviklet moderne ord og uttrykk. Det er et behov for at det samiske språket skal kunne brukes innen stadig flere fagområder. Flertallet mener derfor at økte ressurser til et kontinuerlig terminologiarbeid er viktig.

2.9.2.2 SAMISK KULTUR, KULTURFORMÅL OG KUNST

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er et nasjonalt ansvar at den samiske kulturen bevares og sikres utviklingsmuligheter. Det er derfor behov for at bevilgninger til dette formålet sikres også i framtiden. Det er viktig at bevilgningene til samiske kulturinstitusjoner er tilstrekkelige slik at disse kan utbygges og vedlikeholdes. Det er positivt at byggingen av Østsamisk museum vil bli igangsatt i 2007. Det er også et stort behov for at prosjektene ved Aja samiske senter i Kåfjord, Saemien Sijte i Snåsa og kunstmuseet i Karasjok nå blir realisert. Det er uholdbart i lengden at verdifull samisk kunst skal stå lagret i en kjeller ved Samiid Vuorka Davvirat i Karasjok.

Store deler av det samiske verdigrunnlaget er fra gammelt av og fram til i dag knyttet til et liv i nær tilknytning til naturen. Samtidig har det samiske samfunnet i stor grad tilpasset seg dagens kunnskaps- og informasjonssamfunn.

Flertallet ser det som naturlig at også Sametinget skal kunne delta i det nordiske samarbeidet om bergkunst. Bergkunst er en viktig del av den samiske forhistorien og er et viktig felt innenfor kulturminneforvaltningen. Flertallet ser også behovet for at det blir satset mer på bevaring av ulike kulturminner i de sjøsamiske områdene.

Flertallet mener også at samiske teater og festivaler er viktige arenaer for den samiske kunsten og kultu-

ren - og utgjør viktige møteplasser for den samiske befolkningen og andre. Som samisk nasjonalteater er det svært viktig at Beavvas Sami Teater får bedre forhold å arbeide under, og et eget teaterbygg bør derfor være målet. I 2005 har Sametinget bidratt til gjennomføring av et forprosjekt til et teaterbygg for Beavvas Sami Teater.

Finansiering av samisk skjønnlitteratur har lenge vært i en vanskelig situasjon. Flertallet mener departementet og Sametinget bør se nærmere på denne saken. Mange litteraturprosjekt må i dag vente i årevis før de kan realiseres.

2.9.2.3 SAMISKE AVISER

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at det nå er på høy tid at landsdekkende samiske dagsaviser både på samisk og norsk blir en realitet. Flertallet har merket seg at bl.a. flertallet i ulike kommunalkomiteer de fire siste årene har fremhevet det sterke ønsket og det store behovet som er i det samiske samfunnet for landsdekkende samiske dagsaviser både på samisk og norsk. Det er helt avgjørende for informasjonsformidling, identitetsutvikling og demokratiet i det samiske samfunnet at det nå blir gitt rammebetingelser for dette.

Bakgrunnen for at det er et så stort behov for landsdekkende samiske aviser både på norsk og samisk, er slik Sametingets medieundersøkelse fra 2000 viser. Om lag halvparten av velgerne ved valg til Sametinget forstår av ulike grunner ikke samisk, og om lag halvparten av de som snakker samisk, kan av ulike grunner ikke lese samisk. Opp mot 3/4 av Sametingets velgere er derfor helt avhengig av at skriftlig informasjon er tilgjengelig på norsk, dersom de skal kunne forstå innholdet i det de leser.

2.10 Fiskerispørsmål

2.10.1 Sammendrag

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.14.2.

Sametinget har vært representert i Havressurslovutvalget som fremla sin innstilling i juni 2005, og møter fast i Reguleringsrådet (Fiskeri- og kystministerens rådgivende utvalg i reguleringssaker).

I meldingen redegjøres det for møter mellom representanter fra Sametinget og Fiskeri- og kystdepartementets politiske ledelse.

Sametinget var også representert i den norske delegasjon i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjons 34. sesjon i Kaliningrad i Russland, 24.-29. oktober 2005.

Departementet gjennomførte i januar 2006 konsultasjoner med Sametinget om prosedyrer for regulære, årlige konsultasjoner i forbindelse med fastsettelse av deltakerreguleringer og reguleringsforskrifter i fisket.

Fiskeri- og kystdepartementet har også gjennomført konsultasjoner med Sametinget og Finnmark fylkeskommune om mandat m.m. for utredningen om samer og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark.

Utvalget som skal utrede dette ble nedsatt 30. juni 2006. Utredningen skal være ferdig innen utgangen av 2007.

2.10.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser fram til framleggelsen av utredningen om samers og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark. Dette er en oppfølging av vedtak fattet av Stortinget under behandling av finnmarksloven den 6. juni 2005. Det er viktig at ressursgrunnlaget i de sjøsamiske kyst- og fjordområdene blir sikret for framtiden.

Flertallet er enig med Sametinget i at forskning på kongekrabbeinvasjonen i kyst- og fjordområdene i Finnmark må ha høy prioritet. Det er derfor viktig at dagens og framtidens forvaltning av kongekrabben nå er under utredning. Kongekrabben har hatt og har store negative konsekvenser for fiskerne i de samiske kyst- og fjordområdene.

2.11 Reindrift

2.11.1 Sammendrag

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.14.3.

Arbeidet med å sikre grunnlaget for en bærekraftig reindrift er en kontinuerlig prosess som også innebærer at utviklingen i næringen må følges nøye. Nødvendige tiltak må settes inn dersom det viser seg at reindriftens biologiske basis i alvorlig grad er truet.

Landbruks- og matdepartementet legger vekt på gode konsultasjonsprosesser i forhold til Sametinget og reindriftsnæringen. I forbindelse med det pågående arbeidet med revisjon av reindriftsloven er konsultasjonene i gang, og det har vært avholdt flere møter med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund.

Landbruks- og matdepartementet har nå tatt fatt på et omfattende arbeid med det siktemål å legge et bedre grunnlag for en helhetlig arealpolitikk i forhold til reindriften. For øvrig vil departementet se nærmere på den problemstillingen Sametinget reiser i tilknytning til avtaler mellom reinbeitedistrikter og utbyggerinteresser om avståelse av beitebruk, for eksempel ved etablering av vindmølleparker.

Forhandlingene med Sverige om en ny reinbeitekonvensjon er tatt opp igjen etter at de to land ble enige om et nytt felles mandat for videre forhandlinger.

2.11.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser på reindrifta som en viktig bærebjelke i den samiske kulturen. Den står i en særstilling i forhold til samisk kultur og næringsliv. Det er derfor svært viktig å sikre beitegrunnlaget for en bærekraftig reindriftsnæring også i framtida. Flertallet har merket seg at Landbruksdepartementet nå vil se nærmere på avtaler som inngås mellom reinbeitedistrikter og utbyggerinteresser om avståelse av beiteland, f.eks. ved etablering av vindmølleparker. Så lenge arealgrunnlaget for næringa stadig innskrenkes, blir det også vanskelig å bli å jour med reiantilpasningen.

Flertallet mener også at det er viktig at departementet gjennomfører gode konsultasjonsprosesser med så vel Sametinget som reindriftsnæringa i saker som er av stor betydning for næringa.

Flertallet mener dessuten at reindriftsnæringa må få de samme avgiftsfordeler ved investering og bruk av driftsmidler i næringa som det andre primærnæringer har. Det er også viktig at skattemessige forhold ved avvikling slår likt ut for de ulike primærnæringerne.

Flertallet mener det er viktig å legge til rette slik at livskraftige reindrifts-, fiskeri-, landbruks- og kombinasjonsnæringer kan opprettholdes og utvikles i de samiske områdene. Virkemidlene må dessuten være tilstrekkelige slik at bl.a. duodji, innlandsfiske og andre utmarksnæringer sikres utviklingsmuligheter.

Flertallet mener at det er svært viktig at forhandlingene med Sverige om en ny reinbeitekonvensjon blir sluttført. Det er behov for å komme fram til akseptable og snarlige løsninger om den geografiske reguleringen av reindrifta i grenseområdene mellom Sverige og Norge.

2.12 Jordbruk

2.12.1 Sammendrag

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.14.1.

Sametinget omtaler de pågående WTO-forhandlingene. Landbruks- og matdepartementet viser til at det arbeides kontinuerlig med å oppnå et forhandlingsresultat som sikrer grunnlag for et aktivt landbruk over hele landet. Når et forhandlingsresultat foreligger, vil politikken bli tilpasset og virkemidlene endret slik at målene i landbrukspolitikken kan nås. Sametinget tar opp kvoteordningen for melk og er opptatt av å få tilført økte melkekvoter til samiske områder. Landbruks- og matdepartementet viser til at partene under årets jordbruksoppgjør, som et tiltak for å styrke kumelkproduksjonen i Finnmark, ble enige om at det avsettes en kvoteramme på 1 million liter øremerket til melkeproduksjonen i fylket.

Sametinget har påpekt at institusjonen må trekkes inn i de årlige jordbruksforhandlingene på et mye tidligere tidspunkt enn tidligere. Landbruks- og matdepartementet viser til møte 22. april 2004 med representanter for Sametinget der det var enighet om å arrangere et møte mellom Sametinget og departementet i forkant av hvert jordbruksoppgjør. Tidspunktet for et slikt møte kan tilpasses ønsker fra Sametinget.

2.12.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er viktig at vi bidrar til å sikre grunnlaget for et robust jordbruk også i de samiske områdene i landet. Jordbruk er også en viktig samisk næring. Dessverre har veldig mange gårdsbruk blitt lagt ned i disse områdene de siste årene. Det må dessuten settes søkelys på rekrutteringen til jordbruket. Det er nødvendig med tiltak for å gjøre det mer attraktivt for unge å ta over gårdsbruk. En ytterligere reduksjon av melkekvote vil kunne undergrave det samiske jordbruket.

2.13 Miljøspørsmål

2.13.1 *Sammendrag*

2.13.1.1 VERNEPLANER OG AREALVERN

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.4.2.

Det pågår konsultasjoner mellom Miljøverndepartementet og Sametinget om retningslinjer for verneplanarbeidet i samiske områder. Retningslinjene skal ligge innenfor rammen av den generelle konsultasjonsavtalen. Sametinget har bedt om at det ikke settes i gang nye verneplansaker etter naturvernloven før slike retningslinjer foreligger. Miljøverndepartementet har tatt dette synspunktet til etterretning, men vil samtidig legge vekt på at arbeidet med nye retningslinjer ikke i unødvendig grad forhindrer fremdriften i arbeidet med verneplaner i samiske områder.

2.13.1.2 PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

Planlovutvalget har i sin utredning NOU 2003:14 Bedre kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven drøftet og foreslått visse lovbestemmelser for å fremme samiske hensyn og interesser i samfunns- og arealplanleggingen. Utvalgets forslag vil bli vurdert i forbindelse med en lovproposisjon for en ny pandel av plan- og bygningsloven.

2.13.1.3 ROVVILT

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.4.5.

Miljøverndepartementet gjennomfører årlige møter med NRL der rovvilt og eventuelt andre aktuelle spørsmål drøftes. Videre vil det årlig bli vurdert felling av jerv ved uttak fra medio mars og utover, parallelt med registrering og dokumentasjon av lokaliteter. I løpet av 2006 foretas en gjennomgang av fylkesmennenes skjønntutøvelse i forhold til erstatning for udokumenterte tap for å sikre mest mulig likebehandling mellom fylkene.

I tråd med anmodningen fra Sametinget er budsjettet til registrering og metodeutvikling i det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt øket betydelig fra 2005 til 2006.

Sametinget har fått direkte oppnevningmyndighet til de regionale rovviltnevnene i områder der det er samiske interesser. Sametinget har fast plass i Kontaktutvalget for rovviltforvaltning. Sametinget ble også trukket aktivt inn i forbindelse med utviklingen av ny rovviltpolitikk i tilknytning til utarbeidelsen av St.meld. nr. 15 (2003-2004).

2.13.1.4 MOTORFERDSEL I UTMARK

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.15.

Tradisjonelle samiske næringsinteresser er tilgode sett gjennom gjeldende motorferdsellov § 4 første ledd bokstav c som tillater motorferdsel i forbindelse med nødvendig transport til faste bosteder og i jordbruks-, skogbruks- og reindriftsnæringen.

Departementet viser til gjennomførte forsøk etter forsøksloven med forvaltningsordning for motorferdsel i utmark. Erfaringene fra dette forsøket inngår i MoSa-prosjektet der også Sametinget deltar. MoSa avsluttes i 2006. Erfaringene fra forsøkskommunene

og MoSa-prosjektet vil danne grunnlag for vurdering av om dagens regelverk skal endres og hvilke endringer som eventuelt er aktuelle.

2.13.1.5 TRADISJONELL URFOLKSKUNNSKAP

Kommunal- og regionaldepartementet har i 2005 tildelt 400 000 kroner til Samisk høyskole - Nordisk samisk institutt til et prosjekt som skal dokumentere og frembringe ny og relevant kunnskap med utgangspunkt i tradisjonelle kunnskaper innen natur-, ressurs- og arealforvaltning og utøvelse av reindriftsnæringen. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i 2006 fulgt opp med ytterligere tilskudd til prosjektet.

2.13.1.6 SAMARBEID PÅ REGIONALT NIVÅ VEDRØRENDE GIS (GEOGRAFISKE INFORMASJONSSYSTEMER)

Det vises til Sametingets årsmelding 2.5.1, siste avsnitt.

Sametinget og Finnmark fylkeskommune samarbeider om geodata i Finnmark som en prøveordning i forhold til Norge digitalt, og så vurderes en bredere tilknytning etter hvert. Når det gjelder samiske stedsnavn, er det viktig at Statens kartverk, Sametinget og stadnamnkonsulentene samarbeider godt om navnetting av stedsnavn på kart og i registre.

2.13.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er viktig at både reindrifta og andre samiske interessers posisjon blir sikret i arealplanlegginga.

Flertallet mener det er viktig at Sametinget har reell innflytelse på den overordnede rovdyrpolitikken i de samiske områdene. Store rovdyrtpar fører til svekket bærekraft både for jordbruk og reindrift i disse områdene.

Flertallet mener at motorisert ferdsel i utmark må reguleres, men det er også viktig å ta hensyn til at aktiv bruk av utmark og høsting av utmarksressurser står sentralt i den samiske kulturutøvelsen og levestilten, og at dette er viktige inntektskilder for mange.

Flertallet mener det er positivt at det nå har pågått konsultasjoner mellom Miljøverndepartementet og Sametinget om retningslinjer for verneplanarbeid i de samiske områdene. Det har tidligere vært en rekke verneprosesser i samiske områder uten at det har vært etablert enighet om retningslinjene for verneprosessene i disse områdene.

2.14 Kulturminneforvaltning

2.14.1 *Sammendrag*

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.13.

Miljøverndepartementet opprettet i 2005 en gruppe i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Riksantikvaren og Sametinget som tar sikte på en avklaring av den framtidige samiske kulturminneforvaltningen i løpet av inneværende år, eller tidlig i 2007.

Sametinget forvalter en tilskuddsordning på 2 mill. kroner som er finansiert av Miljøverndepartementet.

Tilskuddet skal ivareta de overordnede kulturminnefaglige hensyn i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer og i hovedsak nyttet til større vedlikeholds- og restaureringsarbeid.

2.14.1.1 BYGNINGSVERN

Det er behov for bedre og mer kompetanse når det gjelder samisk bygningsvern. Riksantikvaren tildelte derfor 500 000 kroner til Sametinget for å styrke bygningsvernet og kompetanseoppbyggingen innenfor dette feltet.

2.14.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er behov for å vise samisk bygningsvern større oppmerksomhet. Dette for å sikre at verdier ikke går tapt for ettertida og for å forhindre ytterligere forfall.

2.15 Minerallov

2.15.1 *Sammendrag*

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.4, siste avsnitt.

Nærings- og handelsdepartementet (NHD) har avholdt konsultasjoner med Sametinget om forskrift om forhøyet grunneieravgift for gruver på Finnmarkseiendommens grunn.

Det har også vært gjennomført møter mellom Bergvesenet og Sametinget.

2.15.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil framheve at de samiske samfunn må sikres grunnlag for ei bærekraftig utvikling i framtida. Det er derfor viktig at såvel Sametinget som andre berørte samiske interesser konsulteres i denne sammenheng.

2.16 Vindkraft

2.16.1 *Sammendrag*

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.4.2.

Reindriftsinteressene ivaretas i konsesjonsbehandlingen av vindkraftanlegg ved at reindriften er et tema under konsesjonsbehandlingen med konsekvensutredning (KU). I tillegg er reindrift et eget vurderingstema i de tematiske konfliktvurderingene av vindkraft, som inngår i grunnlaget for konsesjonsbehandlingen.

I løpet av det siste året har Reindriftsforvaltningen foretatt konfliktvurderinger av alle konsesjonssøkte og meldte prosjekter med mulig konflikt med reindrift. Resultatet av konfliktvurderingene var på høring våren 2006. Konfliktvurderingene ble også sendt på høring til Sametinget. I høringen fikk høringspartene mulighet til å vurdere metodikken bak konfliktvurderingene, og til å uttale seg om flere prosjekter i sammenheng. Med bakgrunn i høringsuttalelsene iverksettes en evaluering av de tematiske konfliktvurderingene høsten 2006.

I saker om vindraftutbygginger som direkte berører samiske interesser har Sametinget og eventuelle øvrige samiske interesser også en rett til å bli konsultert, jf.

konsultasjonsavtalen med Sametinget og veilederen til denne.

Regjeringen arbeider nå også med å utarbeide retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg. Samiske interesser, herunder statlige myndigheters konsultasjonsplikt overfor Sametinget og eventuelle øvrige samiske interesser, vil bli omtalt i retningslinjene. Det tas sikte på å ha retningslinjene klare for høring i løpet av høsten 2006.

2.16.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er nødvendig at samiske interesser og spesielt reindriftsnæringa, blir konsultert i forbindelse med konsesjonsbehandling av vindkraftanlegg. For de samiske samfunn er det et stort problem når for eksempel bruksrettigheter til beiteland blir solgt videre til etablering av vindmølleparker. Dette er beitegrunnlaget for en næring som skal være med og sikre en videreføring av den samiske kulturen og språket til kommende generasjoner. Det er derfor avgjørende at det ikke igangsettes store vindkraftprosjekter med tilhørende infrastruktur som anleggsveier og linjetraseer, før samiske interesser er konsultert i slike saker.

2.17 Petroleumsvirksomhet i Barentshavet

2.17.1 *Sammendrag*

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.4.3.

Petroleumsvirksomhet i Barentshavet kan få direkte betydning for samiske interesser, særlig ved ilandføringen av olje og gass fra denne virksomheten. Det vil derfor kunne foreligge konsultasjonsplikt i forbindelse med planlegging av slik virksomhet.

Olje- og energidepartementet vil videre konsultere Sametinget ved konsesjonsbehandling av store energianlegg, deriblant vindkraft, der dette følger av konsultasjonsprosedyrene.

I henhold til gjeldende rett har staten eiendomsretten til undersjøiske petroleumsforekomster og eksklusiv rett til ressursforvaltningen, jf. petroleumsloven § 1-1. Petroleumsloven § 1-2 slår fast at petroleumsressursene skal forvaltes slik at de kommer hele samfunnet til gode.

Regjeringen kan ikke se at det foreligger folkerettslige forpliktelser i forhold til samene når det gjelder avkastningen fra petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen. Dette gjelder også spørsmålet om opprettelsen av et eventuelt urfolksfond.

2.17.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er viktig med konsultasjoner med Sametinget i forbindelse med planlegging av eventuelle ilandføringer av olje og gass fra Barentshavet. Det er også av avgjørende betydning at vi har en oljevernberedskap som er i stand til å takle eventuelle ulykker under de tøffe klimatiske forholdene som er i dette området.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er uenige når Sametinget i årsmeldingen for 2005 uttaler at olje- og gassressurser i Barentshavet utløser særlige folkerettslige forpliktelser overfor det samiske folk, og disse medlemmer vil derfor ikke støtte et eventuelt samisk oljefond. Disse medlemmer viser til at § 1-1 i petroleumsloven slår fast at den norske stat har eiendomsrett til undersjøiske petroleumsforekomster og eksklusiv rett til ressursforvaltning, og § 1-2 der det slås fast at petroleumsressursene skal komme samfunnet til gode. Det er helt uakseptabelt at minoriteter skal få tilkjempe seg særrettigheter til norske naturressurser, og det er ingen grunn til at samene skal ha større rett til nordnorsk olje og gass enn etniske nordmenn som beviselig har holdt til i Nord-Norge minst like lenge.

Disse medlemmer setter eiendomsretten svært høyt, og er ikke enig med Sametingets uttalelser i årsmeldingen om at det er et problem når det oppstår et kommersielt marked for rettighetsoverdragelse i form av kjøp og salg av rettigheter. Disse medlemmer mener tvert imot at et fritt rettighetsmarked bidrar til økonomisk vekst og riktig ressursallokering i samfunnet, og at Sametingets forslag om isteden å benytte skjønsmessige vurderinger knyttet til nærhets- og avhengighetsprinsipper, kun er egnet til å undergrave grunnleggende likebehandlingsprinsipper.

2.18 Internasjonale spørsmål

2.18.1 Sammen drag

Det vises til Sametingets årsmelding kapittel 2.5.3.

2.18.1.1 ARBEIDET MED FNS URFOLKSERKLÆRING

Arbeidet med å få utarbeidet en erklæring om urfolks rettigheter innen FN gjorde betydelige fremskritt i løpet av 2005.

Utenriksdepartementet har gitt støtte til Sametingets deltakelse i disse forhandlingene.

2.18.1.2 BARENTSSAMARBEIDET

Regjeringen arbeider med urfolksspørsmålene i Barentsregionen særlig på to plan: Urfolkenes mulighet til å delta og bli hørt i det omfattende samarbeidet i regionen, og innhold i og iverksetting av tiltak for å bedre deres livssituasjon, utdanning, helse mv. I dette arbeidet står Sametinget og Samisk parlamentarisk råd sentralt.

Urfolksåret 2005 ga anledning til å sette forsterket søkelys på saker hvor Barentssamarbeidet har en funksjon i samspillet mellom lokalsamfunn, myndigheter og samfunnsorganisasjoner i å nå de målsettinger om bærekraftig utvikling også for urfolkene som hele tiden

har ligget til grunn for samarbeidet i regionen. De fleste tiltak innenfor rammen av urfolksåret ble finansiert og gjennomført på regionalt og lokalt plan. Målsettingen om resultatorientert samarbeid gjenspeiles også i den nye handlingsplanen for urfolksamarbeidet i Barentsregionen som også har regjeringenes oppmerksomhet.

I lys av Regjeringens nye nordområdesatsning høsten 2005 ble det også lagt til rette for styrket dialog og samvirke med nordnorske regionale myndigheter, og med Sametinget.

2.18.1.3 ARKTISK RÅD

Representanter fra urfolksorganisasjoner i Arktis har siden opprettelsen av Arktisk Råd i 1996 hatt status som "permanente deltakere" i samarbeidet. I praksis innebærer dette tilnærmet fulle deltagerrettigheter med tale- og forslagsrett, og plass ved bordet på linje med landene.

Urfolksorganisasjonene gir i sine innlegg høy prioritet til arbeidet med bærekraftig utvikling og til ønske om deltagelse i arktiske beslutningsprosesser. I praktisk arbeid har de også viet stor interesse for forureningsarbeidet gjennom miljøovervåkningsprogrammet AMAP og arbeidet med klimaendring ved klimastudien ACIA (Arctic Climate Impact Assessment).

Norge har en årlig bevilgning på 600 000 kroner til urfolksdeltagelse i Arktisk samarbeid. Midlene fordeles i hovedsak mellom Samerådet og den russiske urfolksorganisasjonen RAIPON.

2.18.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at det i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 30 (2004-2005) var bred enighet i Stortinget om at urfolksdimensjonen skal være en viktig del av norsk nordområdepolitikk. Dette er helt i tråd med det flertallet mener. Klimaendringene vi opplever i de arktiske områdene og økt press på naturressursene, vil få store konsekvenser for urfolk i nord. Det er derfor viktig at Sametinget får en aktiv rolle i det videre arbeidet med nordområdesatsingen.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 7 (2006-2007) - om Sametingets virksomhet i 2005 - vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 15. mai 2007

Tore Hagebakken
leder

Vera Lysklætt
ordfører

Árvalus S. nr. 202

(2006-2007)

Árvalus Stuorradiggái gielda- ja hálddašanlávdegottis

St.dieđ. nr. 7 (2006–2007)

Árvalus gielda- ja hálddašanlávdegottis Sámedikki 2005 doaimma birra

Stuorradiggái

1.1 ÁLGGAHUS

Stuorradiggediedáhusas vástida Ráddehus áššiide maid Sámediggi lea ovdanbuktán 2005 jahkediedáhusas. Das lea vel máinnašuvvon mo jotkojuvvo dain áššiin mat diedáhusas leat mielde. Sámedikki jahkediedáhus lea mielde guvttiin kapihttaliin.

2. RÁDDEHUSA SÁMEPOLITIHKALAŠ ÁŠŠIID BARGU JA SÁMEDIKKI JAHKE- DIEDÁHUSA ÁŠŠIID ČUOVVOLEAPMI

2.1 Ráddádallamat

2.1.1 Čeahkkáigeassu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.3 kapihttaliin.

Ráddádallanprosedyráid soahpama rájes 2005 leat dollon ráddádallamat Sámedikkiin moanaid áššiin. Birasgáhttendepartemeanta ja Sámediggi leat bargamin mearridit dárkilat njuolggadusaid ráddádallamiidda dakkár áššiin go gáhttenplánaid ráhkadeamis, oppalaš ráddádallanšiehtadusa meriid siste.

Ráddehus ráhkkanan vel ráddádallat boazodoaluin áššiin mat njuolga gusket boazodollui.

2.1.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, Bargiidbellodaga miellahtut, jodiheaddji Tore Hagebakken, Saera Khan, Silvia K. Kosmo, Inger Løite ja Arild Stokkan-Grande, Olgešbellodaga, Kari Lise Holmberg ja Bent Høie, Sosialisttalaš Gurutbellodaga, Rolf Reikvam, Kristtalaš Álbmotbellodaga, Bjørg Tørresdal, Guovddášbellodaga, Trygve Slagsvold Vedum, ja Gurutbellodaga Vera Lysklætt, hálidit deattuhit

ahte sápmelaččat eamiálbmogin, ILO-kovenšuvdna nr. 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái, lea vuoigatvuohta ráddádallojuvvot áššiin main lea mearkkašupmi sidjiide. Stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš ráddádallamiid šiehtadusa dárkilat prosedyraid birra sohppui miessemánu 11.b. 2005. Lea ráhkaduvvon bagadus stáhta eiseválddiid ráddádallamiidda Sámedikkiin ja vejolaš eará sámi beroštumiiguin. Eanetlohku lea mearkkašan ahte stáhta hálddašeadji eiseválddiin sáhtta maiddái leat ráddádallangeatnegasvuohta eará guoski sámi beroštumiiguin go Sámedikkiin.

2.2 Čielggadeapmi Sámedikki formálalaš sajádaga ja bušeahttaprosedyraid birra

2.2.1 Čeahkkáigeassu

Lea nammaduvvon bargojoavku mii galgá ráhkadit raportta Sámedikki formálalaš saji ja bušeahttaprosedyraid birra gaskal ráddehusa ja Sámedikki Ráddehusa dábálaš bušeahttaproseassa rámma siskkobealde. Bargojoavkkus galget leat Sámedikki, Bargo- ja searvadahtindepartemeanta ja Justisdepartemeanta miellahtut.

Bargojoavkku raportta ja Sámedikki raportta meannudeami vuodul, áigu departemeanta digaštallat dáid áššiid boahte prinsihppadiedáhusas sámpolitiikka birra.

2.2.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádušbellodaga miellahtut, diehtá ahte Sámedikkis leat olu hástalusat suodjalit sáme kultuvrra ja -giela boahpteáiggis. Sámediggi lea dál viđat áigodagas álbmotválljen orgánan, ja Sámedikki barggut ja ovddasvástáduš lea viiddis. Sámediggi lea badjelasas váldán hálddašit moanaid doarjjaortnegiid ja dasa lea addon váldi ee. sámelága ja oahpahuslága bokte. Eanetlohku vuordá meannudit prinsihppadiedáhusa sámpolitiikka birra gos ee. Sámedikki formálalaš saji ja

bušeahhtaprosedyrat gaskal ráđđehusa ja Sámedikki máinnašuvvojit.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut, Per-Willy Amundsen, Åge Starheim ja Ib Thomsen, čujuhít dasa ahte juohke čearddalaš sápmelaččas norgga riikkavulošvuodain, leat seamma demokrátalaš ja politihkalaš vuoigatvuodát dáža servodagas go juohke eará dáža riikkavuložis lea.

Dát miellahtut garrasit vuosttaldit ahte jienastanvuoigatvuolta ja válgadohkálašvuolta lea čearddalaččat eaktuduvvon sámediggeválggas, ja čujuhít Ovddádusbellodaga vuodđoolmmošoidnui, ovttaskas olbmo iešvuhtii, beroškeahhtá kultuvrralaš duogázii, čearddalaš duogázii, oskui, politihkalaš oidnui ja našuvnalaš gullevašvuhtii. Dát miellahtut oavvildit ahte politihkalaš vuogádat, mii lea vuodđuduvvon kultuvrralaš ja čearddalaš gullevašvuhtii, lea áibbas dohkketmeahttun, ja dát ása meando stuorra riidduid.

Dát miellahtut čujuhít ahte addit sápmelaččaide demokrátalaš liige vuoigatvuodaid ása váralaš predeansa, go sápmelaččat eai leat lahka ge dat stuorámus minoritehta Norggas. Earenomázit Oslo-guovllus leat mánga joavkku mat guhkit áiggi mielde sáhttet gáibidišgoahit seamma vuoigatvuodaid go maid Stuorradiggi boasttuvuođain lea addán sápmelaččaide.

Dát miellahtut čujuhít ahte Sámedikki vuodđun lei Sámivuogitvuodálávdegoddi, mii nammaduvvui kruvno prinsaregeantta golggotmánu 10.b. 1980 cealkámuša bokte maŋŋá Áltá-eanodaga riiddu soabadadeami barggu olis. Nuppiin sániin daddjon de biddjojedje proseassat mat maŋŋá leat addán sápmelaččaide ollu sierranas vuoigatvuodaid, háhkat sisriikapolitihkalaš ráfi, ii ge dárbbalaččat nannet álgoálmogiid vuoigatvuodaid ii ge čuovvot gaskariikkaš konvenšuvnnaid.

Dát miellahtut čujuhít Ovddádusbellodaga politihkkii Sámedikki heaittiheami hárrái ja garrasit geahpedit bušeahhtakapihttaliid molssaevttolaš bušeahhtavuođideamis.

2.3 Sámediggeválgga

2.3.1 Čeahkkáigeassu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.2 kapihtalii.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea seamma oavvilis go Sámediggi ahte dárbbášuvvo oppalaččabut geahčadit Sámedikki válgalágideami. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea juolludan 300 000 kr Sámedikki čielggadeapmái mii galggašii guorahallat válggaid visot beliid, válgabohtosa ge, vejolaš dárbbu nuppástuhtit válgabiirejuohkima ja nuppástuhtit árraslogu iešguđet válgabiire. Čielggadeapmi galgá leat vuodđun vejolaš odđa nuppástusaide válgalágideamis 2009 välljejumái.

2.3.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddá-

dusbellodaga miellahtut, lea mearkkašan Sámedikki dáhtu oázžut mearrideaddji válddi iežas váлгаortnega hábmemis. Čujuhuvvo ahte sámelága ektui lea Sámediggi bajimuš válgaváldi sámediggeválggain. Eanetlohku oaidná dárbbu dárkilat čielggadit dán ášši, nu ahte boahhteáiggis lea oktasaš áddejummi dasa ahte mii láhkatekstii lea čállon.

Eanetlohku lea seamma oavvilis go Sámediggi ja Bargo- ja searvadahttindepartemeanta ahte dárbbášuvvo oppalaččat geahčadit Sámedikki válgalágideami. Dárbbášuvvo guorahallat válggaid visot beliid, ee. válgabiirejuohkima, iešguđet válgabiire árraslogu ja válgabohtosa. Ulbmilin ferte leat ahte gaskaboddosaš válgaboadus almmuhuvvo oktanaga stuorradiggeválgabohtosiin.

2.4 Finnmarkkuláhka

2.4.1 Čeahkkáigeassu

Sámediggi lea ráhkadan vuosttain njuolggadusaid sámi fuolaid árvoštallamiid hárrái mehciid nuppástuhtit geavaheamis finnmárkolága 4 § mielde. Vuosttain njuolggadusaid dohkkehii Bargo- ja searvadahttindepartemeanta geassemánu 26.b. 2006.

Guovddáš ášši dasa go lea leamaš nu ovttamielalašvuolta finnmárkolága hárrái, lea ahte galgá ásavuvvot kommišuvdna mii galgá kárte kollektiivvalaš ja priváhta geavahan- ja oamastanvuoigatvuodaid maid sápmelaččat ja earát leat oamastan Finnmárkkus. Galgá vel ceggejuvvo sierraduopmostuollu dubmet nákkuid mat sáhttet bohciidit kártema olis. Justisdepartemeanta bargá dainna áigumušain ahte kommišuvdna galgá leat ceggejuvvo odđajagimánu 1.b. 2007.

Birasgáhttindepartemeanta ovddasvástida ráhkadit láhkaásahusa mo báikkálaččat ja vuoigatvuodalaččat hálddaša Deanu- ja Njávđánčázadagaid. Bargu álggahuvvo 2006 čavčča mielde. Sámedikkiin ráđđádallo dán ášši hárrái.

Lávdegoddi lea nammaduvvon čielggadit sápmelaččaide ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas olggobealde Finnmárkkku, vrd. Stuorradikki geassemánu 6.b. 2005 ávžžuhanmearrádusa finnmárkolága meannudeami oktavuodas. Guolástus- ja riddodepartemeanta ja Sámedikki gaskasaš ráđđádallamat leat dollon lávdegotti mandáhta ektui.

2.4.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, čuvvot Finnmárkkukommišuvnna ásaheami. Dát lea guovddáš reaidu čovditi vuoigatvuodagažaldagaid.

Eanetlohku atná dehálažžan sakka vuoruhit ráhkadit láhkaásahusa mo báikkálaččat ja vuoigatvuodalaččat hálddašit Deanu- ja Njávđánčázadagaid. Seamma gusto maiddái bargui čielggadit sápmelaččaide ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas olggobealde Finnmárkkku.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut

čujuhit dasa ahte finnmárkoláhka molssui dan 96 pst. Finnmárkkus maid Statskog ovdal oamastii sierra guovlun gos sámít unnitlogus lea luondduriggodagaide dievas geahčču. Dát miellahtut oaivildit ahte buohkain Finnmárkkus berrešii leat seamma vuoigatvuohta ávkkástallat luondduriggodagain, sihke ealáhus- ja veajuidahhtin oktavuodas. Dát miellahtut miettaštallet ahte eatnamat Romssas ja Nordlandas, maid Statskog dál oamasta, eai addo sápmelaččaide Hålogalandopmodat ásaheami bokte.

2.5 Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna

2.5.1 Čeahkkáigeassu

Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna evttohus.

Konvenšunevttohusa vuolga lea ahte sápmelaččat leat eamiálbmot, ja evttohus lea ráhkaduvvon daid álbmotrievttálaš reaidduid vuodul madda dát golbma riikka leat geatnegahtton. Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna evttohuvvon ulbmilin lea álkidit sápmelaččaide gaskasaš ovttasdoaimma riikarájaid rastá. Konvenšunevttohus sáddejuvvui oktanaga gulaskuddamii Supmii, Ruttii ja Norgii 2006 álggus.

2.5.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, čujuha ahte davviriikkalaš sámekonvenšuvdna lea leamaš gulaskuddamis, ja vuordá čuovvut Norgga, Ruota ja Suoma konvenšuvdna joatkabarggu.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut vuostaldit vejolaš davviriikkalaš sámekonvenšuvdna, muhto registrerejit ahte buorre lihkus ii leat Ruotta, Suopma ii ge Ruošša čatnasan ILO-konvenšuvdnii nr. 169, mii dál vuodđuda sierra sámii vuoigatvuođaid. Guovvamánu 17.b. rádjái lei dát konvenšuvdna dohkehuvvon 17 riikkas, eanaš riikka leat Lulli- dahje Gaska-Amerihkás sihkkarastit indiánaid vuoigatvuođaid, nu go konvenšuvdna álggus lei jurddašuvvon. Dát miellahtut vuostaldit muđui Norgga oassálastima ILO-konvenšuvdnii, ja čujuhit Árvalussii O. nr. 80 (2004-2005) mas Ovddádusbellodat dieđihii ahte Norga vajot berrešii geassádit konvenšuvnnas. Beroškeahtá Norgga oassálastimis konvenšuvnnas de dat tetge eahpidit dát miellahtut ahte sáhtá go sápmelaččaide oppanassiige gohčodit eamiálbmogin, ja dáhttu eamiálbmotstáhtusa ođđasit árvvoštallat.

2.6 Dásseárvu

2.6.1 Čeahkkáigeassu

Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta atná dehálažan ja miellagiddevažžan ahte Sámediggái 2005 välljijumiin lei nu sohkahealedássidis boadus, ja ahte Sámediggi ain áigu vuoruhit dásseárvobarggu välljijumiid ja ovddastumiid dáfus. Datte lea seamma dehálaš ahte Sámediggi čuovvola dásseárvolága doaibmageatnegašvuođa gohččuma.

Departemeantta áigumuš lea 2006:s, gos Norga jodiha davviriikkalaš ovttasbarggu, álggahit doaimmaid mat galget sihkkarastit buoret oassálastima davviriikkalaš eamiálbmogiidda davviriikkalaš dásseárvobarggus sohkahealiid hárrái. Sámi servodagas leat stuorra hástalusat sohkahealiid ovtadássasašvuođa hárrái, ja lea dehálaš ahte dát bargu stivrejuvvo sápmelaččaide álbmotválljen orgánaide bokte ovttasráđiid earret eará Mánáid- ja dásseárvodepartemeanttain.

2.6.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, leat mearkkašan ahte sámii servodagas leat stuorra hástalusat sohkahealiid dásseárvvu hárrái. Dát bargu stivrejuvvo Sámedikki bokte ee. Mánáid- ja dásseárvodepartemeanttain.

2.7 Dearvvašvuohta

2.7.1 Čeahkkáigeassu

Sámedikki jahkedieđáhusa 2.6 kapihttalis Dearvvašvuohta čujuhuvvo ahte Sámediggi lea bargan ahte mánáid- ja bearašsuodjalanodastus galgá vuhtii váldit sámii mánáid ja nuoraid gielalaš ja kultuvrralaš identitehta.

Mánáid-, nuoraid- ja bearašetáhtas davvi regiovnas lea erenoamáš ovddasvástáduš fállat sámii álbmogii buori bearaš- ja mánáidsuodjalanfálaldaga. Bargu ovttaidathtit sámii perspektiivva gullá regiovnna doaibmaplánaide.

Mangfold og likeverd doaibmaplána noigai 2005:s. Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta ja Sámediggi ovttasbarget plána doaimmaid joatkimii. Oassin ráđđehusa ja Sámedikki gaskasaš ráđđádallanortnegii lea Sámedikkiin vel lassin ráđđádallon fuolahusbálvalusa ja našunála dearvvašvuođaplána stuorradiggedieđáhusa barggu oktavuodas.

Seammaárvosaš ja geavaheaddjimierváikkuheami ulbmil lea guovddázis Psykalaš dearvvašvuođa nannenplána. Dál leat ceggemin sámii gealboguovddáža rávesolbmuid ja nuppi mánáide ja nuoraide. Klinihkalaš váldohástalus lea belohakkii nannet giella- ja kulturgealbbu ja mánggakultuvrralaš áddejumi, ja belohakkii rahpat doaimma dutkamii ja ovddidit dakkár vuogádaga mii klinihkalaš vásáhusaid gaskusta.

2.7.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, oaivvilda «Mangfold og likeverd» doaibmaplána doaibmabijuid joatkašuvvuma leat dehálažžan. Seammaárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusat miehtá riikka galget leat ulbmilin. Ferte giddet fuomášumi hástalusaid mat leat sámii guovlluin riikkas. Dát gusto ee. sámegeielat dearvvašvuođabargiid, mánáidsuodjalusa, psykalaš dearvvašvuođa ja fuolahusbálvalusa ektui. Sámi álbmogii

ferite sihkkarastit dárbbášlaš dearvvašvuodaveahki ja diehtujoehkima iežaset gillii. Máttasámi ássanguovluin leat erenoamáš stuorra hástalusat.

Eanetlohku oaivvilda sámi mánáin ja nuorain leat vuoigatvuohta oázžut dássásaš ja kultuvrralaččat heivehuvvon mánáidsuodjalusbálvalusaid. Lea dehálaš ahte fágaolbmot, dikšunásahusat, gielddalaš ja almmolaš orgánat váldet vuolggasaji sámi mánáid ja nuoraid gielalaš ja kultuvrralaš identitehtas ja eallinvuogis veahkedoaibmabijuiineaset.

Eanetlohku deattuha ahte psykalaš dearvvašvuoda nannenburgu lea ángiruššansuorgi. Dárbbášuvvo fállaldat mii lea heivehuvvon sámi gárrenávnnasboasttugeavaheddjiide váste gielalaččat ja kultuvrralaččat. Eastadeapmi ja maññádikšun gárrenáimmahuššamis lea maiddá ángiruššansuorgi.

2.8 Mánáidgárddit, oahpahus ja dutkan

2.8.1 Čeahkkáigeassu

2.8.1.1 MÁNÁIDGÁRDDIT

Čujuhuvvo Sámedikki jahkedieđáhusa 2.8.1 kapihtalii.

2005:s ožžo 47 mánáidgárddi (915 máná) sierra doarjaga sámi mánáidgárddiide. 18 mánáidgárddi (25 máná) ožžo sáme-gieloloahpu mánáidgárddis, ja 4 mánáidgárddi ožžo prošeaktaruđa.

Ođđa mánáidgárdelágas boahhtá ovdan sámi mánáid giella- ja kulturovddideami vuhtiváldin 2 § njealját lađđasis mánáidgárddi sisdoalu birra ja 8 § goalmmát lađđasis gieldda ovddasvástádusa birra.

Mánáidgárddi sisdoalu ja doaimmaid ođđa rámma-plána dohkkehuvvui njukčamánu 1.b. 2006 ja bođii fápmui borgemánu 1.b. 2006. Sámi perspektiiva lea rámma-plána ovttaidatton oassin.

Dehálaš hástalus sámi mánáidgárdesuorggis lea mánáidgárdebargiid sáme-giella- ja kultur máhttu. Čehppodat lea mearrideaddji eaktun vai mánát sámi mánáidgárddiin galget nannet ja ovddidit gielaset ja identitehtaset. Departemeantta mánáidgárdesuorggi gealboplánas deattuhuvvo lagaš ovttasbargu Sámedikkiin strategiijaid ja doaimbabiuid hábmedettiin.

2.8.1.2 VUOĐDOOAHPAHUS

Čujuhuvvo Sámedikki jahkedieđáhusa 2.8.2 kapihtalii.

Máhtodepartemeanta, Oahpahusdirektoráhtta ja Sámediggi leat ovttasbargan Sámi Máhttoloktema oahppoplána ráhkadeamis.

Oahppiid fága- ja diibmojuohkin daidda geain lea sáme-gieloloahpus lakto Máhttoloktema dábálaš oahppoplánii, álkidan dihtii skuvlaoamasteaddjiide olggobealde hálldašanguovlluidda láhčit dili oahppiide geain lea vuoigatvuohta sáme-gieloloahpussii.

Oahpahuslága nupástuhttimis sáhtttá ráhkadit seammaárvosaš buohtalas oahppoplánaid joatkkaoahpahusa fágaide. Máhtodepartemeanta berošta ahte dáid atni-goahhtit nu olu joatkkaskuvllain go vejolaš dain guovl-

luin gos dát lea lunddolaš.

Dál lea ráhkadeamen boahhtevaš oamastan- ja jodihanmálla dan guovtti sámi joatkkaskuvllaide Kárášjogas ja Guovdageainnus. Ášši mánnašuvvo 2007 stáhtabušehtas.

Gáiddusoahpahus lea eaktun ahte sámi oahppit geat ássat olggobealde hálldašanguovlluidda galget oázžut giellaoahpaha vuoigatvuođaideaset devdot. Sierranas gáiddusoahpaha prošeavttaid vuodul sáme-gielas lea Oahpahusdirektoráhtta ožžon dahkamuššan ráhkadit ortnegiid mo bissovaččat jodihit gáiddusoahpaha daidda oahppiide geain lea sáme-gieloloahpussii vuoigatvuohta.

Giellamovttiidahttinprošeavtta oahpaha geažil áddejit mánát dál Elgá bajásšaddanguovddázis oarjel-sáme-giella beaivválašgiella, ja sii muhtin muddui sáhttet searvat oarjelsáme-giel beaivválaš hállamii. Máhtodepartemeanta Oahpahusdirektoráhta bokte lea ovttas Bargo- ja searvadahttindepartemeanttain ja Giella- ja guovlodepartemeanttain juolludan ruđa vai prošeakta galgá joatkkasuvvat 2006/2007 skuvlajagi.

Lea álggahuvvon ovttasbargu gaskal Máhtodepartemeantta ja ruota skuvlaeiseváldiid iskan dihtii sáhtttá go riikkarájáid rastá fállat vuodđoskuvlaoahpaha, erenoamážit oarjelsámi guovlluin.

2.8.1.3 ALIT OAHPPU

Ođasmahttin- ja hálldašandepartemeantta 2006 bušehtas lea ráđdehus liigudan 10 milj. kr álggahamearreruhtan ođđa dieđavistái Guovdageidnui.

Vai Sámi allaskuvla galgasaš šaddat dieđalaš allaskuvlan, de ferite ášahus akkrediterejuvot universitehta- ja allaskuvlalaš njuolggadusaid mielde akkreditere hárrái dieđalaš allaskuvlii.

2.8.1.4 SÁMI DUTKAN JA STATISTIHKA

Čujuhuvvo Sámedikki jahkedieđáhusa 2.8.4 kapihtalii.

Ráđdehus lea deattuhan ahte Norgga Dutkanráđdi ii galgga ráddjet sámi čuolmmaid dutkama dušše sierra sámi prográmmabidjosi. Dutkanráđdi lea geatnegahtton árvvoštallat leat go sámi čuolmmat áige-guovdilát dutkat, ja ruhtadit, Dutkanrádi eará bidjosiid ja prográmmaid meriid siskkoabealde.

Norgga dutkanráđdi áigu ovttas Sámedikkiin álggahit čielggadeami mii galgá árvvoštallat ášahit oktasaš sámi dutkanlávdegotti Norgga, Ruota ja Suoma várás, vrd. St.dieđ. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning (geahča Árvalusa S. nr. 92 (2005-2006) ja St.dieđ. nr. 44 (2004-2005). Oktasaš sámi dutkanlávdegoddi sáhttá bidjat strategiijaid sámi dutkamii ja leat veahkkín buoridit resursageavaheami go davviriekkain oktiiheiveha dutkandoaimmaid. Dán oktavuodas galgá árvvoštallat dárbbášuvvo go ášahit sierra sámi etihkkalávdegotti.

2006 álggus almmuhuvvui sámi statistihkalaš jahkegirji. Dutkanrádis lea jodus dutkanprográmma (KUNS-

TI) – mas ulbmilin lea oažžut ovdan giellateknologalaš resurssaid ja reaidduid – ii dušše njálmálaš ja čálalaš dárogillii, muhto sámegillii ge.

2.8.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddá-dusbellodaga miellahtut, oaivvilda leat dehálažžan ahte doaibmajijut mat leat govahallon dieđáhusas sámi mánáidgárddiid birra, čuovvovuvvojit. Dát guoská erenoamážit doaibmajijuide sámegeiella nannen mánáidgárddiin, mánáidgárdebergiid gelbolašvuoda lokten ja oahppofálaldagat sidjiide, doarjjaortnegiid ja oahpponeavvodili ektui.

Eanetlohku deattuha man dehálaš lea ahte boahtevuođas ge leat jámmadiit čeahkkimat guovddáš eiseválddiid ja Sámedikki gaska, main sámi mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuid doaimmat ja hástalusat meannuduvvojit ja čuvgejuvvojit.

Eanetlogu mielas lea sámi gielaid ealáskahttima, seailluheami ja ovdánahttima bargu hirbmat dehálaš. Sámi ohppiin lea oktagaslaš vuoigatvuohta oažžut oahpahusa sámegeielas, beroškeahtá gos sii orrot riikkas, muhto galget leat unnimusat logi oahppi joavkkus. Eanetlohku lea mearkkašan ahte departemeanta árvostállá galgá go vuoigatvuohta oahpahussii sámegillii šaddat oktagaslaš vuoigatvuohtan.

Eanetlohku oaivvilda ahte oahpponeavvodilli sámi skuvllain ferte mealgat buoriduvvot – dalle easka šaddet sámegeioahpahussii vuoigatvuođat duohtan. Lea hirbmat dehálaš ahte ráhkaduvvojit eanet ja ođđa Sámi Máhttolokten? heivehuvvon oahpponeavvut go dat mat dál leat fidnemis – oktan sámi digitála oahpponeavvuiguin maid sáhtá geavahit davvi-, julev- ja oarjelsámi gáiddusoahpahusas. Lea maiddá dehálaš giddet eanet fuomášumi ráhkadit oahpponeavvuid oarjel- ja julevsámi skuvllaide ja mánáidgárddiide. Dárbbasuvvo ráhkadit oktalaš sámi oahppoplánaid olles vuoddoahpahussii ja plánaid dihto sámi fágaide ja oahppofágaide.

Eanetlohku oaivvilda leat dehálažžan ahte Elgá bajásšaddanguovddáži Elverumii sihkkarasto ruhta nu ahte skuvlla giellamovttiidanprošeakta sáhtá jotkovuvvot boahteáiggis. Bajásšaddanguovddáža heaittiheapmi mielddisbuktá ahte sámi mánát masset sin lundolaš arena gos leat beassan nannet oarjelsámegeiela.

Eanetlohku hálida deattuhit ahte stáhta Sámi joatkkaskuvlii Kárášjogas ja Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvlii Guovdageainnus addo vejolašvuohta ahte dain boahtevuođas leat mánggalágan suorgefálaldagat sihke dábálašfágalaš ja fidnofágalaš lohkan-surggiin. Goappašagat skuvllat leat vuoddoahpahusa guovddáš gaskaoamit sámi ohppiide miehtá riikka, ja leat danne mávssolaččat sámi kultuvrra ja giela joatka ovddidepmái ja áimmahuššamii. Eanetlohku hálida maiddá deattuhit ahte lea dehálaš ásahtit dohkálaš joatkaohpahusa mii fuolaha julevsámi ohppiid

dárbbuid sámegeiella vuosttašgiellan oahpahusas.

Eanetlohku oaivvilda leat hui positiivvalažžan ahte dál leat huksemin ođđa dieđaviessu Guovdageidnui. Lea guhká juo sávvojuvvon bidjat ovttá dáhki vuollái mánggaid sámi institušuvnnaid ja ná ásahtit oktasaš gealboguovddáža stuorát birrasii. Sámi allaskuvlla ja Sámi Instituhta lagat ovttasbarggus bokte galgá Sámi allaskuvla ovdánit oažžun dihtii dieđalaš allaskuvlla árvvu.

Eanetlogu mielas lea dehálaš ásahtit oktasaš sámi dutkanlávdegotti Norgga, Ruota ja Suoma várás. Dát buoridivččii resursageavaheami go davviriikkaid dutkandoaimmat oktiiheivehuvvojit.

2.9 Kultuvra, giella, mediat ja valáštallan

2.9.1 Čeahkkáigeassu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkedieđáhusa 2.7 kapihtalii ja 2.10-2.12 kapihtalii.

Kultur- ja girkodepartemeanttas ja Sámedikkis leat 2005:s ge leamaš jeavddalaš gulahallančeahkkimat hálldahus dásis sihkkarastin dihtii buori dialoga.

2.9.1.1 SÁMI KULTUVRA

Dieđáhusas čujuhuvvo ahte Sámediggi hálldaša mearreruđa kulturulbmiliidda, ja lea Sámedikki duohen vuoruhit dán meari siskkobealde. 2006:s lea museaodasteami barggu oassin lasihuvvon 1 milj. kr bargui ovttastahttit sámi museaid. Dasto lea addon 7 milj. kr oppalaš lasáhussan sámi kulturdoaimmaide. Lea vel sirdon 3 milj. kr Giella- ja guovlodepartemeantta bušehtas sámi girjebussiid investeremiidda, nu ahte sámi johttigirjerádjosbálvalusa sihke doaibma- ja investerenuđa hálldaša Sámediggi 2006 rájes.

2.9.1.2 SÁMEGIELLA

Divttasvuona giella lea ođđajagimánu 1.b. 2006 rájes laktón sámegeiela hálddašanguvlui, vrd. sámelága 3-1 §. Kultur- ja girkodepartemeanta vuordá loahpalaš ohcama Snoasa gielddas beassat šaddat sámegeielguvllot.

2.9.1.3 BÁIKENAMMALÁHKA

Stuorradiggi mearridii 2005:s nuppástusaid Báikenammaláhkii. Sámi báikenamaide lea dehálamus nuppástus oktanaga ovddidit nammaášši dárogiel, sámegeiel ja kvenagiela buohtalasnamaide.

Lága ođđa lánkaásahusain lea bargamin, ja lánkaásahusat dohkkehuvvojit 2006 čavčča mielde.

2.9.1.4 SÁMI KULTURVIESUT

Ráđdehus bargá ollašuhttit Nuortasámi musea Njávdamis, Ája Sámi Guovddáža Gáivuonas, Saemien Sijte Snoasas ja Sámi dáiddamusea Kárášjogas stuorradiggeáigodaga áigge. Ollašuhttin lea ee. dan duohen ahte prošeavttat leat plánejuvvon ja doarvái divvojuvvon, nu ahte sáhtáši daid čadahit, áigodaga juohke jagáš bušehtapoastta sturrodát, ja ahte eará

ruhtadeapmi lea čielggas.

Nuortasámi musea huksenprošeakta vurdo álggahuvvot 2007:s.

Kultur- ja girkodepartemeanta diehtá vel Várdobáiki huksenplánaid birra Evenáššis/Skániin.

2.9.1.5 SÁMI ÁVISSAT

Sámi áviissaid doarjaga lánkaásahus nuppástuvvui borgemánus 2005 (lánkaásahus nr. 248 njukčamánu 17.b. 1997). Nuppástusa geažil lea dát čuohcan muhtin doarjagaččaide dán lánkaásahusa ektui, ja departemeanta áigu dárkilit čuovvut mo dáinna manná. Riikaviidosas dárogiel ja sámegiel beaiveáviissaid ceggema hárrái, lea dát bušeahhtaášši.

2.9.1.6 SÁMI VALÁŠTALLAN

Norsk Tipping AS 2006 badjebáhcaga juohkima oktavuodas valáštallamii, várrejuvvui 300 000 kr sámi valáštallamii 2006 ovddas. Doarjja sirdojuvvui Sámediggái, mii ovddasvástida joatkkajuohkima doarjaga mihttomeari mielde.

Sámi valáštallama doarjaga ulbmilin lea doarjut mihtilmas sámi valáštallandoaimmaid doalaheami ja ovdánahttima, mii lea oassin árbevirolaš sámi kultuvrras. Doarjja galgá vuosttažettiin adnot mánáid (6-12 jahkásaš) ja nuoraid (13-19 jahkásaš) doaimmaide.

2.9.2 Lávdegotti mearkkašeamit

2.9.2.1 SÁMEGIELLA

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddadusbellodaga miellahtut, oaivvilda sámegiela árvvu lokten, giela seailluheapmi ja ovdánanvejolašvuodaid sihkkarastin leat dehálažžan. Giella lea okta dain deháleamos osiin sámi kultuvrras, ja ealli giela eaktun lea giela geavahit viššalit sámi álbmoga gaskkas sihke ruovttus ja almmolaš sajiin. Moanat gielddat guorahallet vejolašvuoda šaddat sámegiela hálddašanguovllugin. Dál lea 7 gieldda ja 3 fylkkagieldda oassin hálddašanguovllus.

Eanetlohku oaidná positiivvalažžan ahte Sámedikkis lea ulbmil ásahtit eanet giellaguovddážiid, erenoamážit máttasámeguovlluin gos giella dál lea rašis dilis. Lea stuorra dárbu dákkár doaimbajuiide jus oarjelsámegiella galgá seailluhuvvot ja ovdánit boahhteáiggis.

Sámegielain lea odđaaigásaš terminologijja unnán ovdánahttojuvvon. Lea dehálaš ahte sámegiella geavahuvvo eanet fágasurggiin. Eanetlohku oaivvilda danne leat dehálažžan bidjat seanet resursat oktilaš tearpmabargui.

2.9.2.2 SÁMI KULTUVRA, KULTURULBMILAT JA DÁIDDA

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddadusbellodaga miellahtut, oaivvilda sámi kultuvrra seailluheapmi ja viidásetovdánahttin lea našunála ovddasvástádus. Danne lea dehálaš sihkkarastit juolludemiid dán ulbmilii boahhteáiggis

maiddái. Lea dehálaš ahte juolludeamit sámi kulturásahusaide leat doarvái nu ahte dáid sáhttá stuoridit ja mátasatnit. Lea positiivvalaččat ahte Nuortasámi musea huksenprošeakta álggahuvvo 2007:s. Ája Sámi Guovddáš Gáivuonas, Saemien Sijte Snoasas ja Sámi dáiddamusea Kárášjogas ferte maiddái dál ollá-šuhthtojuvvot. Guhkit áiggi badjel lea dohkketmeahtun ahte sámi dáidda vurkkoduvvo Sámiid Vuorká Dávviriid kealláris Kárášjogas.

Stuorra oasit sámi árvovuodas leat doloža rájes otná beaivái čatnasan eallimii lahka luonddu. Dasto lea sámi servodat hui guhkás heivehan iežas dáláš máhtolašvuoda- ja diehtujuohkinservodahkii.

Eanetlohku atná lunddolažžan ahte Sámediggi sáhttá oassálastit davvirikkalaš ovttasbargui báktedáidaga birra. Báktedáidda lea dehálaš oassi sámi ovdahistorjjás ja lea dehálaš kulturmuithaldášeamis. Eanetlohku oaidná dárbbu ángiruššat suodjalit iešguđet kulturmuittuid mearrasámi guovlluin.

Eanetlohku oaivvilda maiddái ahte sámi teáhterat ja festiválat leat dehálaččat sámi dáidda- ja kulturvásihussadjin – ja leat dehálaš deaivvadansajit sámi álbmogii ja earáide. Lea hui dehálaš ahte Beaivváš Sámi Teáhter oazžu buoret bargodili sámi álbmotteáhterin, ja sierra teáhtervisti galggašii danne leat ulbmilin. Sámediggi lea 2005:s váikkuhan teáhtervisti ovdaprošeavtta čađaheapmái Beaivváš Sámi Teáhterii.

Sámi čáppagirjjálašvuoda ruhtadandilli lea guhká leamaš hui fuotni. Eanetlohku oaivvilda departemeanta ja Sámediggi fertejit guorahallat dán ášši. Ollu girjjálašvuodaprošeavttat fertejit vuordit mánggaid jagiid ovdal go daid sáhttá olláshuttit.

2.9.2.3 SÁMI ÁVISSAT

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddadusbellodaga miellahtut, oaivvilda dál leat áigin ahte ilbmagoađášedje riikaviidosas sámi beaiveáviissat sihke sámegillii ja dárogillii. Eanetlohku lea mearkkašan ahte ee. iešguđet giellalávdegotti eanetlogut leat daid njealji mañimuš jagis deattuhan sámi servodaga garra dáhtui ja dárbbui riikaviidosas sámi beaiveáviissaide sihke sámegillii ja dárogillii. Lea mearrideaddjin sámi servodaga diehtogaskusteamis, identitehtaovddideamis ja demokratiijas ahte várrejuvvot dál ruhta dasa.

Duogáš riikaviidosas sámi áviissaid stuorra dárbbui, sihke dárogillii ja sámegillii, lea nu go Sámedikki mediaguorahallan 2000:s čájeha. Sullii bealli Sámedikki válggaid välljeaddjiin eai ádde sámegiela iešguđet sivaide geažil, ja sullii bealli geat sámástit eai máhte lohkat sámegiela. Lagabui ¼ oassi Sámedikki välljeaddjiin leat gitta das ahte čálalaš diehtu lea olámuttos dárogillii, jus galggašit áddet sisdoalu das maid lohket.

2.10 Guolástusáššit

2.10.1 Čoahkkáigeassu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.14.2 kapihtalii.

Sámediggi lea leamaš ovddastuvvon Mearraresursaláhkálávdegottis mii ovddidii árvalusastis geassemánu 2005, ja oasálastá fásta lahttun Muddenrádis (Guolástus- ja riddoministara ráđdeaddi lávdegoddi muddenáššiin).

Diedáhusasčielggaduvvojitčoahkkimatgaskal Sámedikki áirasiid ja Guolástus- ja riddodepartemeantta politihkalaš jođihangotti.

Sámediggi lei vel ovddastuvvon norgga áirrasgottis Seaguhuvvon norgga-ruošša guolástuskommišuvnna 34. sešuvnna Kaliningradas Ruoššas, golggotmánu 24.-29.b. 2005.

Departemeanta ráđđadalai odđajagimánu 2006 Sámedikkiin regulára, jahkásaš ráđđadallamiid prosejraid hárrái guolásteami oasseváldimuddemiin ja muddenláhkáasahasaid mearrideamis.

Guolástus- ja riddodepartemeanta ge lea ráđđadallan Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkkagielddain mandáhta je. hárrái guorahallamis sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas olggobealde Finnmárkku.

Lávdegoddi mii galgá čielggadit dán, nammaduvvui geassemánu 30.b. 2006. Čielggadeapmi galgá leat gárvvis 2007 lohppii.

2.10.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddá-dusbellodaga miellahtut, vuordá dassái sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuodta guolástit mearas olggobealde Finnmárkku guorahallan biddjo ovdan. Dát lea čuovvoleapmi Stuorradikki mearridan mearrádušas finnmárkolága meannudettiin geassemánu 6.b. 2005. Lea dehálaš ahte mearrasámi vuotna- ja riddoguoovlluid resursavuodđu sihkkarastojuvvo boahhteáigái.

Eanetlohku lea ovttaoivvilis Sámedikkiin ahte ferte vuoruhit dutkama gonagasreappá leavvama birra vuotna- ja riddoguoovlluide Finnmárkkus. Danne lea dehálaš ahte dálá ja boahhteáiggi gonagasreabbáhálddašepmi dál guorahallo. Gonagasreabbá lea dagahan ja dagaha ain stuorra negatiivva váikkusahasaid guolástteaddjiide sámi riddo- ja vuotnaguovlluin.

2.11 Boazodoallu

2.11.1 Čoahkkáigeassu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.14.3 kapihtalii.

Bargu sihkkarastit ceavzilis boazodoalu vuoddosa lea oktilaš proseassa mii vel mearkkaša ahte ferte dárkilit čuovvut ealáhusa rievdeadeami. Dárbbášlaš doaimabijuid ferte álggahit jus čájehuvvo ahte boazodoalu biologalaš vuodđu lea duođalaččat uhkiduvvon.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta deattuha buriid ráđđadallanproseassaid Sámedikki ja boazo-

ealáhusa ektui. Boazodoallolága odasmahttima bargadettiin leat dál ráđđadallamat jođus, ja leat dollon moanat čoahkkimat Sámedikkiin ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkaserviin.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta lea dál álgán stuorát bargguin dainna áigumušain ahte biddjo buoret vuodus ollislaš areálapolitiikkii boazodoalu ektui. Muđui geahčada departemeanta dárkilat daid čuoimmaid maid Sámediggi čuoččáldahtta šiehtadusaid oktavuodas gaskal boazoguohtumiid ja huksenberostumiid guohtunanu luobaheamis, mahkáš bieggamilluid ceggemis.

Šiehtadallamat Ruotain odđa boazoguohtunkonvenšuvnna hárrái lea fas álggahuvvon maŋŋil go dát guokte riikka sohpe odđa oktasaš mandáhta joatikka šiehtadallamiida.

2.11.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddá-dusbellodaga miellahtut, atná boazodoalu leat dehálaš geađejuolgin sámi kultuvrras. Dat lea erenoamáš dehálaš sámi kultuvrii ja ealáhuseallimii. Danne lea hui dehálaš sihkkarastit ceavzilis boazodoalu guohtunvuoddosa maiddá boahhteáigái. Eanetlohku lea mearkkašan ahte Eanandoallodepartemeanta dál dárkilat áigu geahčadit orohagaid ja huksenberostumiid gaskasaš šiehtadusaid guohtunanu luobaheamis, mahkáš bieggamilluid ceggemis. Nu guhká go ealáhusa areálavuodus oppa áiggi gáržžiduvvo, de šaddá váddasat ollet gáddái boazologu heivehemiin.

Eanetlohku oaivvilda maiddá leat dehálažžan ahte departemeanta čadaha buriid ráđđadallamiid Sámedikkiin ja maiddá boazodoalloealáhusain áššiin main lea stuorra mearkkašupmi ealáhussii.

Eanetlohku oaivvilda maiddá leat dehálažžan ahte boazodoallu oazžu daid seamma divatovduid ealáhusa doallobiergasiid investeremiid ja geavaheami oktavuodas go eará vuoddoealáhusat.

Eanetlohku oaivvilda leat dehálažžan láchit dili nu ahte sámi guovlluin bisuhuvvojit ceavzilis boazodoallo-, guolástus-, ja eanandoalloealáhusat, ja lotnolasealáhusat. Dasa lassin fertejit váikkuhanoamit leat doarvá sihkkarastit ee. duodjái, sáivaguollebivdui ja eará meahcástanealáhusaide ovdánanvejolašvuodaid.

Eanetlohku oaivvilda leat hui dehálažžan ahte šiehtadallamat Ruotain odđa boazoguohtunkonvenšuvnna hárrái loahpahunvojit. Lea dárbu gávdnat dohkálaš ja johtilis čovdosiid boazodoalu geográfalaš muddemii Ruota ja Norgga rádjaguovlluin.

2.12 Eanandoallu

2.12.1 Čoahkkáigeassu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.14.1 kapihtalii.

Sámediggi máinnaša WTO-šiehtadallamiid mat leat jođus. Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta čujuhit

ahtebargooktilaččatolahitsiehtadallanbohtosamiisihk-
karasttášii doaimbi eanandoalu vuđđosa miehtá riikka.
Go siehtadallanboađus lea gárvvis, de heivehuvvo
politiikka ja váikkuhanoamit nuppástuhttojit nu ahte
eanandoalopolitiikka ulbmiliid juvssašii. Sámediggi
meannuda mieldearreortnega ja atná fuola ahte lasi-
huvvojit mielkeearit sámi guovlluide. Eanandoallo-
ja biebmodepartemeanta čujuha ahte bealit dán jagáš
eanandoallojähkeloahpparehkegis, doaimbaidjunn-
net gussamielkebuvtadeami Finnmárkkus, sohpe ahte
várrejuvvo 1 milj. lihtera earremearri mii várrejuvvo
mielkebuvtadeapmái fylkkas.

Sámediggi lea čujuhan ahte ásahus ferte leat fárus
jahkásaš eanandoallošiehtadallamiin olu árabut go
ovdal. Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta čujuha
cuoŋománu 22.b. 2004 čoačkkimii Sámedikki áiras-
iiguin, gos lei ovttaoaivilvuolta lágideit čoačkkima
gaskal Sámedikki ja departemeantta ovdal juohke
eanandoalloahpparehkega. Dákkár čoačkkima áigi
sáhtta heivehuvvot Sámedikki dáhtuide.

2.12.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddá-
dusbellodaga miellahtut, oaivvilda leat dehálažžan
ahte mii leat mielde sihkkarastimin nana eanandoalu
maiddái sámi guovlluin riikkas. Maiddái eanandoallu
lea dehálaš sámi ealáhus. Dađibahábut leat moanat
dállodoalut dán guovlluin heaittihuvvon maŋemuš
jagiin. Ferte giddet nannosat fuomášumi eanandoalu re-
krutteremii. Ferte gávdnat doaimbaidjuid mat dagahit
ahte nuoraide lea eanet geasuheadđi váldit badjelast
dállodoalu. Jus mielkeearit njidjet ain eambbo, de dat
sáhtta bilidit sámi eanandoalu.

2.13 Birasáššit

2.13.1 Čoačkkáigeassu

2.13.1.1 GÁHTTENPLÁNAT JA AREÁLAGÁHTTEN

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.4 kapihtta-
lii.

Dál leat Birasgáhttenpartemeantta ja Sámedikki
gaskasaš ráđđádallamat sámi guovlluid gáhttenplána-
barggu njuolggadusaid hárrái. Njuolggadusat galget
leat oppalaš ráđđádallanšiehtadusa rámma siskko-
bealde. Sámediggi lea bivdán ahte eai álggahuvvo odđa
gáhttenplánaáššit luonddugáhttenlága mielde ovdal
go dákkár njuolggadusat leat gárvásat. Birasgáhtten-
partemeanta lea dán oainnu váldán vuhtii, muhto
deattuha seammás ahte odđa njuolggadusaid bargu
ii dárbbasmeahttumit cakka sámi guovlluid gáhtten-
plánaid ovdáneami.

2.13.1.2 PLÁNA- JA HUKSENLÁHKA

Plánaláhkálávdegoddi lea čielggadeamistis NOU
2003:14 Bedre kommunal- og regional planlegging
etter plan- og bygningsloven digaštallan ja evttohan
dihto láhkamearrádusaid ovddidan dihtii sámi deast-
taid ja beroštumiid servodat- ja areálaplánemis. Lávde-

gotti evttohus árvoštallo plána- ja huksenlága odđa
plánaoasi láhkaproposišuvvna oktavuodas.

2.13.1.3 BORASPIRET

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.4.5 kapiht-
tali.

Birasgáhttenpartemeanta lágida jahkásaš čoačk-
kimiid NBR:in mas boraspiret ja vejolaš eará áige-
guovdilis áššit digaštallojit. Dasto árvoštallo jahká-
saččat geatkegoddin njukčamánu gaskamuttu rájes,
oktanaga báikkiid registreremiin ja duodaštusain.
2006 mielde guorahallo fylkkamánniid árvoštallan
duodaštallakeahtes vahágiid buhtadeami ektui, sihk-
karastin dihtii buoremus seammaláganmeannudeami
fylkkaid gaskkas.

Sámedikkiávžžuhusamielde leabušehtta-
registremis ja boraspiriid našunála gozihanprográmma vugiid
ovddideapmi sakka lasihuvvon 2005:s ja 2006 rádjai.
Sámediggi lea ožžon njuolga nammadanválddi regiovn-
nalaš boraspirelávdegottiide daid guovlluin gos leat
sámi beroštumit. Sámediggi lea vel ožžon bissovaš
saji Boraspirehálldašeami oktavuodálávdegoddi.
Sámediggi beasai vel mielde odđa boraspirepolitiikka
ovddideami oktavuodas St.died. nr. 15 (2003-2004)
čállima oktavuodas.

2.13.1.4 MOHTORJOHTOLAT MEHCIIIN

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.15 kapihtta-
lii.

Árbevirolaš sámi ealáhusberoštumit leat fuola-
huvvon gustojeaddji mohtorjohtolága 4 § vuosttaš
lađđasa c bustáva mielde, mii diktá mohtorjohtolaga
dárbbaslaš sáhtostallamii fásta ássanbáikkiide ja
eanandoallo-, vuovdedoallo- ja boazodoalloaláhusaid
oktavuodas.

Departemeanta čujuha čadahuvvon iskkademiide
mohtorjohtolagas mehciiin hálldašanortnega iskkadan-
lága mielde. Dán iskkadeami vásáhusat gullet MoSa-
prosektii mas Sámediggi ge lea searvvis. MoSa loahpa-
huvvo 2006:s. Iskkadangiiddaid ja MoSa-proševta
vásáhusat bidjet vuđđosa árvoštallat galget go dálá
njuolggadusat nuppástuhttot ja gudelágan nuppástumit
de leat áige-
guovdilát.

2.13.1.5 ÁRBEVIROLAŠ EAMIÁLB MOTMÁHTTU

Giella- ja guovlupartemeanta lea 2005:s juolludan
400 000 kr Sámi allaskuvlii – Sámi instituhttii proše-
ktii mii galgá duodaštut ja ovdanbuktit odđa ja guoski
máhtu mii lea árbevirolaš luonddu-, riggodagaid- ja
areálahálldašeami ja boazodoalu doaimmaheami
vuodul. Bargu- ja searvadahttinpartemeanta lea
2006:s čuovvolan lassi mearreruđain proše-
ktii.

2.13.1.6 OVTTASBARGU REGIOVNNALAŠ DÁSIS GIS (GEOGRAFALAŠ INFORMAŠUNVUOGÁDA- GAID) DÁFUS

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediedáhusa 2.5.1, maŋe-

mus oassái.

Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella ovttasbarget geodata hárrái Finnmárkkus geahččalanortnegin Norge digitalt ektui, ja de árvoštallo galgá go dađis eanet čatnašuvvot. Sámi báikenamaid ektui, lea dehálaš ahte Statens kartverk, Sámediggi ja báikenammakonsuleanttat ovttasbarget bures báikenamaid nammabidjamis kárttain ja registariin.

2.13.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, oaivvilda leat dehálažžan ahte sihke boazodoalu ja eará sámi beroštumiid posišuvdna sihkarasto areálaplánemis.

Eanetlohku oaivvilda leat dehálažžan ahte Sámedikkis lea váikkuhanfápmu bajimuš dásis boraspirepolitihkkii mii guoská sámi guovlluide. Stuurát vahá gat boraspiriid geažil miellidibuktet ahte sihke eanandoalu ja boazodoalu ceavzinvejolašvuohta hedjona.

Eanetlohku oaivvilda mohtorjohtolaga meahcis fertet muddet, muhto lea dehálaš váldit deastta ahte meahcceresurssaid árrjalaš geavaheapmi ja viežžan lea sámi kulturdoaimma ja eallinvuogi guovddážis, ja lea ain dehálaš ealáhusgáldun ollugiidda.

Eanetlohku oaidná positiivvalažžan ahte leat leamaš Birasgáhttentdepartemeantta ja Sámedikki gaskasaš ráddádallamat sámi guovlluid gáhttenplánabarggu njuolggadusaid hárrái. Leat ovdal leamaš ollu suodjalanproseassat jođus sámi guovlluin ovdal go lea ášahuvvon ovttamielalašvuohta dáid guovlluid suodjalanproseassaid njuolggadusaid ektui.

2.14 Kulturmuithálddašeami

2.14.1 Čeahkkáigeassu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediđáhusa 2.13 kapihttalii.

Birasgáhttentdepartemeanta ášahii 2005:s joavkku ovttas Bargo- ja searvadahttentdepartemeanttain, Riikaantikvárain ja Sámedikkiin mii galggašii čielggadit boahttevaš sámi hálddašeami dán jagi mielde dahje árrat 2007:s.

Sámediggi hálddaša 2 milj. kr doarjjaortnega maid Birasgáhttentdepartemeanta lea ruhtadan. Doarjja galgá áimmahuššat bajit kulturmuithofágalaš deasttaid sámi kulturmuithuid ja kulturbirrasiid barggus ja lea eanaš geavahuvvon stuorát mátasadno- ja divodanbargguide.

2.14.1.1 HUKSEHUSAID SUODJALEAPMI

Dárbbášuvvo buoret ja eanet čehppodat sámi huksehusaid suodjaleapmái. Riikaantikvára juolludii danne 500 000 kr Sámediggái nannet dán suorggi huksehusaid suodjaleapmái ja čehppodatasieheapmái.

2.14.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, oaivvilda leat dárbbášlažžan

bidjat eanet beroštumi sámi huksehusaid suodjaleapmái sihkarastin dihtii árvvuid mañit áigái ja hehtten dihtii billašumi.

2.15 Minerálahka

2.15.1 Čeahkkáigeassu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediđáhusa 2.4 kapihttalii.

Ealáhus- ja gávpedepartemeanta (EGD) lea ráddádallan Sámedikkiin lasihuvvon eananoamastandivva ga ruvkkide Finnmárkkuopmodaga eatnamiid láhkaásahusas.

Bergvesenet ja Sámediggi leat maiddá čeahkkinastán dán birra.

2.15.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, deattuha ahte sámi servodahkii ferte sihkarastit ceavzilis ovdáneami vuodu boahpteáiggis. Danne lea dehálaš ahte sihke Sámediggi ja eará sámi beroštumit ráddádallojit dán okta- vuodas.

2.16 Bieggafápmu

2.16.1 Čeahkkáigeassu

Čujuhuvvo Sámedikki jahkediđáhusa 2.4.2 kapihttalii.

Boazodoallofuolat áimmahuššojit bieggafápmorusttegiid konsešunmeannudeamis dan olis go boazodoallu lea fáddán konsešunmeannudeamis oktan čuoza- husčielggademiin (KU). Dasa lassin lea boazodoallu sierra árvoštallanfáddán bieggafámu fáddálaš riido- árvoštallamiin, mat gullet konsešunmeannideami vuđdosii.

Mannan jagis lea Boazodoallohállddahus riidoárvoštallan visot konsešunohcon ja dieđihuvvon proševttaid main sáhtá bohciidit riidu boazodoaluin. Riidoárvoštallamiid boadus lei gulaskuddamis 2006 giđa. Sámediggi gullá gulaskuddanbeliide. Gulaskuddamis addu gulaskuddanbeliide vejolašvuohta árvoštallat riidoárvoštallamiid metodihka, ja vel beassat cealkit oaivilis mángga prošektii oktalaččat. Gulaskuddancealkámušaid vuodul čađahuvvo fáddálaš riidoárvoštallamiid árvoštallan 2006 čavčča.

Bieggafápmohukseamiid áššiin mat njuolga gusket sámi fuolaide lea Sámedikkis ja vejolaš eará sámi berošteaddjiin maiddá vuoigatvuohta beassat ráddádallat, vrd. ráddádallanšiehtadusa Sámedikkiin ja dán bagadusa.

Ráddehus lea dál vel ráhkadeamen njuolggadusaid bieggafápmorusttegiid plánemii ja gokko daid bidjat. Sámi berošteaddjit, oktan stáhta eiseválddiid ráddádallangeatnegasvuodain Sámedikki ektui ja vejolaš eará sámi berošteaddjit máinnašuvvojit njuolggadusain. Njuolggadusat galggašedje leat gárvásat gulaskuddamii 2006 čavčča mielde.

2.16.2 *Lávdegotti mearkkašeamit*

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, oaivvilda lea dárbbaslažžan ahte sámi beroštumit ja erenoamážit boazodoallu ráđđádallojuvvojit bieggamillorusttegiid konsešunmeannudeamis. Sámi servodahkii lea stuorra váttisvuohtan go ovdamearkka dihtii guoh-tuneatnamiid geavahanvuoigatvuođat vuvdojit bieggamillorusttegiid ásaheapmái. Dát lea guohtunvuođus ealáhussii mii galgá leat mielde sihkkarastit sámi kultuvrra ja giela seailuheami boahhtevaš buolvvaide. Danne lea mearrideaddjin ahte eai álgga-huvvo bieggafápmoprošeavttat, oktan guoski infra-struktuvrrain nugo linjážeinnodagain ja rusttetluot-taiguin, ovdal go sámi beroštumit leat ráđđádallon dákkár áššiin.

2.17 **Petroleumdoaimma Barentsábis**

2.17.1 *Čeahkkáigeassu*

Čujuhuvvo Sámedikki jahkedieđáhusa 2.4.3 kapihttalii.

Petroleumdoaimma Barentsábis sáhtta oazžut njuolga mearkkašumi sámi beroštumiide, erenoamážit dán doaimma oljju ja gássa jođiheamis gáddái. Danne soaitá leat ráđđádallangeatnegasvuohta dákkár doaimma plánemis.

Oljo- ja energijadepartemeanta áigu dasto ráđđádallat Sámedikkiin stuorra energijarusttegiid konsešunmeannudeamis, oktan bieggafámuin, mas dát čuovvu ráđđádallanprosedyráid ektui.

Gustojeaddji rievtti mielde lea stáhtas oamastanvuoigatvuohta mearravuloš petroleumvaljiide ja sierralaš vuoigatvuohta riggodathálddašeapmái, vrd. petroleumlága 1-1 §. Petroleumlága 1-2 § nanne ahte petroleumriggodagaid galgá hálldašit olles servodahkii buorin.

Ráđdehusa mielas eaige leat álbmotrievttálaš geatnegasvuođat sápmelaččaid ektui kontinentálaládasas petroleumdoaimma vuoittu dáfus. Dát guoská vel vejolaš eamiálbmotfoandda ásaheami áššái.

2.17.2 *Lávdegotti mearkkašeamit*

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, oaivvilda leat dehálažžan ahte Sámediggi ráđđádallojuvvo vejolaš oljju ja gássa jođiheamis gáddái plánaid oktavuodas. Lea maiddái mearrideaddji mearkkašupmin ahte mis lea oljodustehus mas lea vejolašvuohta dustet vejolaš lihko-hisvuođaid govllu garra dálkkiid siste.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut eai leat ovttaoavilis go Sámediggi 2005 jahkedieđáhusas dadjá ahte oljo- ja gássariggodagat Barentsábis buvttihit erenoamáš álbmotrievttálaš geatnegasvuođaid sámi álbmoga guovdu, ja dát miellahtut eai áiggo danne doarjut vejolaš sámi oljofoandda. Dát miellahtut čujuhit petroleumlága 1-1 § mii nanne ahte Norgga stáhtas lea oamastanvuo-

igatvuohta mearravuloš petroleumvaljiide ja sierralaš vuoigatvuohta riggodathálddašeapmái, ja 1-2 § mii nanne ahte petroleumriggodagaid galgá hálldašit olles servodahkii buorin, ja eai gávdno ákkat ahte sápmelaččain galget leat eanet vuoigatvuođat davvinorgalaš oljui ja gássii go čearddalaš dážain geat duođastuslaččat leat orron Davvi-Norggas unnimusat seamma guhká.

Dát miellahtut máidnot oamastanvuoigatvuođa, eaige leat ovttaoavilis Sámedikki cealkámušain jahkedieđáhusas ahte šaddá váttisvuohtan go vuoigatvuođaid beassá oastit ja vuovdit kommersiála márkanis. Dát miellahtut baicce oaivvildit friddja vuoigatvuođamárkka mielddisbukta ekonomálaš ovdáneami ja rivttes resursajuohkima servodagas, ja ahte Sámedikki evttohus árvoštallat lagasvuođa- ja sorjjasvuođaprinsihpa dušše goarida dehálamos dássemannudeamiprinsihpaid.

2.18 **Riikkaidgaskasaš áššit**

2.18.1 *Čeahkkáigeassu*

Čujuhuvvo Sámedikki jahkedieđáhusa 2.5.3 kapihttalii.

2.18.1.1 BARGU ON EAMIÁLB MOTJULGGAŠTUSAIN

Bargun ráhkadit eamiálbmotvuoigatvuođaid hárrái julggaštusa ON siskkobealde, ovdánii sakka 2005:s.

Olgoriikadepartemeanta lea dorjon Sámedikki oassálastima dán šiehtadallamiin.

2.18.1.2 BARENTSOVTTASBARGU

Ráđdehus lea dál bargamin eamiálbmotáššiiguin Barentsregiovnna erenoamážit guovtti dásis: Eamiálbmogiidvejolašvuohta searvat ja guldaluvvotregiovnna viiddis ovttasbarggus, ja doaimabijuid sisdoallu ja álggaheapmi buoridan dihtii sin eallindili, oahpu, dearvasvuođa jna. Dán barggus leat Sámediggi ja Sámi parlamentáralaš ráđdi guovddázis.

2005 eamiálbmotjahki leabuktánliibbagiddetnannosat fuomášumi áššiide main Barentsovttasbarggus lea doaimma báikegottiid, eiseválddiid ja servodatservviiid ovttasdoaimmas, juksat ceavzilis ovdáneami ulbmiliid dáfus daid eamiálbmogiidda ge mat čadat leat leamaš vuodđun regiovnna ovttasbargui. Eanaš doaimbijut eamiálbmotjagis ruhtaduvvojedje ja čadahuvvojedje regiovnnaš ja báikkálaš dásis. Boađusmihttu ovttasbarggu mihttun govvejuvvo vel Barentsregiovnna eamiálbmotovttasbarggu odđa doaimbaplánas, masa ráđdehus ge lea gidden fuomášumi.

Ráđdehusa odđa davviguovlovuoruheamis 2005:s čavčča, láchčui vel dilli nannejuvvon dialogii ja ovttasdoibmii davvinorgalaš regiovnnaš eiseválddiiguin, ja Sámedikkiin.

2.18.1.3 ÁRKTALAŠ RÁÐÐI

Árktalaš eamiálbmotservviid áirasiin lea gitta Árktalaš Ráđi ásaheami rájes 1996:s leamaš «bissovaš

oasseváldi» árvu dán ovttasbarggus. Geavatláččat mearkkaša dát masá jo dievas oasseváldevuoigatvuoda hállan- ja evttohanvuoigatvuodain, ja sadji beavdeguoras nu go riikkain ge.

Eamiálbmotsearvvit ovddidit sáhkavuorusteaset nannosit vuoruhit ceavzilis ovdáneami barggu ja dáhttu searvat ártkalaš mearridanproseassaide. Geavadis leat sii vel gidden stuorra beroštumi nuoskkidanbargui birasgozihanprográmma AMAP bokte ja dálkkádatrievdameami barggus ACIA (Arctic Climate Impact Assessment) dálkkádatlohkamis.

Norggas lea jahkásaš 600 000 kr mearreruhta eamiálbmotsearvamii Ártkalaš ovttasbargui. Ruhta juogaduvvo eanaš Sámerádi ja ruošša eamiálbmotsearvvi RAIPON gaskkas.

2.18.2 Lávdegotti mearkkašeamit

Lávdegotti miellahtut, buohkat earret Ovddádusbellodaga miellahtut, leat mearkkašan ahte St.dieđ. nr. 30 (2004-2005) meannudeamis lei Stuorradikkis nana ovttamielalašvuohta ahte eamiálbmot-

dimenšuvdna lea dehálaš oassi Norgga davveguovlopolitihkas. Dát dávista eanetlogu oidnui. Dálkkádatrievdameamit maid oaidnit Arktisis, ja garrasit čuohean luondduriggodagaide mielddisbuktets váikkuhusaid álgoálbmogiidda davvin. Danne lea dehálaš ahte Sámediggi oazžu aktiivvalaš rolla davveguovlopolitihka viidáset barggus.

3. LÁVDEGOTTI RÁVA

Lávdegottis eai leat muđui makkárge mearkkašeamit, čujuha dieđáhussii ja rávve Stuorradikki dahkat dákkár

mearrádusa:

St.dieđ. nr. 7 (2006-2007) – Sámedikki 2005 doaimma birra – čuovvu beavdegirjji.

Oslo, gieldda- ja hálldašanlávdegottis, miessemánu 15.b. 2007.

Tore Hagebakken

jodiheaddji

Vera Lysklætt

ságadoalli

